

»SLOVENE« velja
po pošti na vse strani Jugo-
slavije in v Ljubljani:
za celo leto naprej . . . K 180.—
za pol leta 90.—
za četrt leta 45.—
za en mesec 15.—
Za inozemstvo celoletno K 240.—
Sobotna izdaja:
za celo leto K 30.—
za inozemstvo 35.—

SLOVENE

Insorati:
Slovenska pettirveta (30 mm
široka in 3 mm visoka ali zje
prostor)
za enkrat po K 5.—
poslana itd. po K 5.—
Pri večjem naročilu popust.
Najmanjši oglaš 50/8 mm K 10.
Izhaja vsak dan izvenredni po-
nedeljek in dan po praznikih,
ob 8. uri jutraj.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; ne frankirana pisma se ne
sprejemajo. Uredn. list št. 50, upravn. št. 328.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ul. 6. — Račun politične krm.
Ljubljanske št. 630 za naročnike in št. 349 za oglaš.
avstr. in češke 24.797, ogr. 28.511, bosn.-herz. 7582.

Somišljeniki! Preglejte volivne imenike! Ne dajte se oropati volivne pravice!

Slovenski volivci neustrašeni in gotovi zmage.

Borovlje, 8. oktobra. (Izvirno) Razpoloženje naših volivcev je sijajno. Nemška nasilja nikogar ne plašijo. Naše ljudstvo je do zadnjega moža in žene organizirano in komaj čaka nedelje, da obračuna z Nemci. V borovljskem volivnem okrožju je 25 volivnih okrajev in od teh bodo Nemci dobili večino v šestih, ako sodimo optimistično za nje; po vsej priliki pa samo v štirih okrajih. Kamor prihajaš, te celo mali dečki in deklice pozdravljajo z živijo.

Kakor smo izvedeli iz Celovca, so nemški zastopniki v ententni komisiji, kateri sodijo optimistično, prisodili Nemcem samo 45 odstotkov. Mnogi nemški agitatorji se boje, kaj bo z njimi v nedeljo in ponedeljek. Dobili so nalog, da se ta dva dneva poskrijejo pri znaneih in le v malih oddelkih vrnejo v Avstrijo, ker mislijo, da jim bodo naši ljudje pošteno pete namazali. Sploh je ozračje napolnjeno z elektriko. Nekateri se zato že sedaj vračajo nazaj.

Kresovi na Koroškem napovedujejo slovensko zmago.

Velikovec, 8. oktobra. (Izvirno) Bližnja nedelje se čuti bolj in bolj. V mestu samem se čuje trajno heilanje, s katerim pozdravljajo nemčurjin s celovškimi volkswehrovci naložene avtomobile, ki odhajajo v Podjuno. Na trgu postajajo neprestano gruča ljudi. Tudi v posameznih vaseh se zbira prebivalstvo v skupinah okrog svojih

narodnih središč. Delo se polagoma popušča. V nekatere občine so se prispeli ententni častniki, ki imajo nadzirati izvrševanje plebiscita. Na mnogih krajih južno od Drave gorijo ogromni kresovi. Razpoloženje med našim ljudstvom je trajno dobro, vera v našo zmago neomajna.

Nemške tolpe v našem ozemlju. Naši orožniki postopajo odločno.

Borovlje, 8. oktobra. (Izvirno) Nemci so danes popoldne začeli s svojim vpadom v plebiscitno ozemlje. Danes jutraj se je izvedelo, da je iz Celovca odšlo 2000 takozvanih »Schutztruppen«, brje oboroženih. Razen tega so pri Maloščah pri Beljaku na avstrijskem ozemlju videli okoli 600 popolnoma oboroženih mož. Vaš poročevalec se je danes popoldne odpravil proti Celovcu in je videl na poti avtomobil za avtomobilom z bivšimi nemškimi volkswehrovci. Peš pa gre truma za trumo z nahrbtniki in nemškimi znaki. Vedejo se skrajno predrzno in so celo našega poročevalca provocirali, čeprav ga ne morejo poznati. Vsi ti volkswehrovci so šli na dravski most. Toda naše orožništvo je danes popoldne zastražilo vse mostove čez Dravo. Ker jih orožniki niso pustili čez Dravo v Borovlje, so se tolpe ustavile pod Humberskim gradom, in zdaj tam na prostem kampirajo. Po naših informacijah so tudi drugod na demarkacijski črti podvzete enake mere, da nemški tolovaji ne morejo na naše ozemlje. Seveda se italijanski častniki, kjer le morejo, vmešavajo in na vse kriplje poskušajo, kako bi omogočili nemškim bandam svobodo dejanja. V Celovcu so danes zatirjali, da imajo te čete zgolj ščititi Nemce na plebiscitnem ozemlju in da imajo celo parolo ne izzivati. Vendar sklepajo po tem, da so naši orožniki včeraj v Vetrinju zaplenili dva voza orožja in municije, so nemške nakane skrajno teroristične.

Velikovec, 8. oktobra. (Izvirno) Danes

o polnoči bo vsa meja pasu A zastražena po ententnih častnikih in sicer ne le nasproti pasu B, ampak tudi nasproti Stajerski in Kranjski pri Podrožici, Ljubelju, na Jeze-skem in pri Prevaljah. Nemci, ki so bili o vsem načrtu dobro poučeni, uvažajo danes neprestano tisoče svojih ljudi iz Celovca v glasovalno ozemlje. Težki avtomobili vozijo polno naloženi z moštvom eden za drugim v posamezne postojanke pasu A. Celovške tovarne odpuščajo svoje delavce z nalogo, da odidejo v glasovalno ozemlje. Ravnotako se zapirajo šole in dobivajo uradniki dopust. Delavstvo so Celovčani dirigirali v Rožno dolino, dijaštvo in uradništvo v Podjuno. Nebroj teh avtomobilov dviga nemčursko samozavest, ki je bila zadnja dva dni na niči.

Velikovec, 8. oktobra. (Izvirno) Ententna komisija je dovolila nemškemu zastopniku 2500 izkaznic, katere naj razdeli med tiste nemške glasovalce, ki baje doslej še niso dobili volivnih izkaznic. Očitno je, da je to samo pretveza, s katero bodo Nemci v nedeljo pripeljali v glasovalno ozemlje svojo zadnjo pretepaško rezervo. Povsem je jasno, da skuša ententno zastopstvo po svoji večini plebiscit potvoriti.

Velikovec, 8. oktobra. (Izvirno) Nemška agitacija deluje s polno paro in z zadnjimi močmi. Kot primer nemške agitacije navajam, da sta duhovnika Almer in Rainer prirejala shode med Slovenci, na katerih sta trdila, da sta poslana od celovškega škofa in rimskega papeža z naročilom, naj Slovenci glasujejo za Avstrijo.

Nemški izgredi v Velikovcu zadušeni.

Velikovec, 8. oktobra. (Izvirno) Danes proti večeru se je zgodil tukaj prvi incident. Nemška tolpa je s kamenjem pripodila nekega Slovence po spodnji poštni ulici. Preganjance se je rešil v Narodni dom, kjer so pred tolpo vrata zaprli. Nato je drhal obmetavala poslopje Narodnega doma s kamenjem, pobila okna in njegovo električno luč. Ko je orožništvo enega izmed drhali aretiralo, ga je tolpa hotela oprostiti, a se ji to ni posrečilo. Nato je

drhal hotela vdreti v poslopje telefonske centrale, odkoder jo je orožništvo prepoznalo. Potem se je podala tolpa pred poslopje orožniške postaje, kjer je demonstrirala do 9. zvečer. Značilno je, da so se demonstracij udeleževali tudi podčastniki italijanskega delegata, ki je nastanjen v Velikovcu pri najbolj zagrizenem nemčurju. Ob 9. uri zvečer je bilo mesto že zopet vse mirno.

Izid glasovanja bo znan že v ponedeljek dopoldne.

Velikovec, 8. oktobra. (Izvirno) Volivne ententne distriktne komisije v Rožku, Borovljah, Pliberku in Velikovcu, ki imajo izvesti skrutinij po plebiscitu, so dobile naročilo, naj po možnosti preštejejo oddane glasove že v nedeljo zvečer. Potemtakem je pričakovati, da se izid glasovanja definitivno izve v ponedeljek tekom dopoldneva.

S kakimi lažmi agitirajo Nemci.

Laži o revoluciji v Jugoslaviji.

Borovlje, 8. oktobra. (Izvirno) Danes so Nemci razmetali sledeča dva letaka: »Revolucija v Jugoslaviji. V Ljubljani in Zagrebu so izbruhnili resni nemiri. Ljudstvo se je naveličalo gospodarstva mogotcev. Vdrlo je v razne urade ter zapodilo uradnike. Vojaštvo je streljalo na množice, a ljudstvo je vojake razorožilo. Nemire prikrivajo. Koroško ljudstvo naj ne izve o revoluciji. Korošci pa niso tako neumni. Dobro vedo, da so tisti množičevilni tuji v pasu A begunci iz Ljubljane. Korošec, ali hočeš biti deležen še nove revolucije? Ne! Torej glasuj zeleno!«

Drugi letak je pa višek nesramnosti, ker poziva naravnost na poboj. Glasi se: »Dr. Brejc je popolnoma obupal nad ugodnim izidom ljudskega glasovanja, kar priča več njegovih izjav, za katere imamo pričre. V nekaj dneh je koroška dežela zopet prosta in nerazdeljena za vedno. Še marsikateri na svetu bo dobil batine. Takšnih batlin, katere bodo kranjski hujšakci dobili pri nas na Koroškem, zgodovina sploh ne pozna.«

Celovski škof proti slovenskemu general. vikarju.

Borovlje, 8. oktobra. (Izvirno) Nemški Heimatsdienst razširja letak, v katerem protestira celovski škof dr. Hefter zoper pastirsko pismo slovenskega generalnega vikarja v Dobrlivesi, Matiji Randla, v katerem slednji poučuje vernike, kako se imajo na plebiscitu obnašati. Hefter se sklicuje na papeža Leva XIII., češ, da se duhovniki ne smejo vmešavati v politično narodne zadeve. Ta letak seveda ni napravil na naše volivce nobenega vtisa in je le skrajno kompromitiral celovškega škofa, ako se je njegov protest res izvršil. S tem bi bil škof napravil akt skrajne pristranosti, ker on na drugi strani ničesar ne ukrene zoper nemške duhovnike Feiniga, Dolingerja, Križaja in druge, ki po slovenski deželi agitirajo in hujšajo.

Nesramna pristranost laških častnikov.

Borovlje, 8. oktobra. (Izvirno) Pristranost laških ententnih častnikov presega vse meje. Italijanski major v Vetrinju je nasproti uglednemu Slovincu, ki more to potrditi s pričami, čisto odkrito dejal, da so Italijani zainteresirani na tem, da Nemci zmagajo. Po tem je hotel naše ljudi ustrašiti in je rekel, ako v Vetrinju, Zihpolju, Borovljah in Velikovcu Nemci zmagajo, v drugih krajih, posebno v Rožni dolini, pa Slovenci, in tako dobe večino 10. oktobra, bodo Nemci izvajali, da se radi terorja niso mogli volitev svobodno udeležiti, na kar bo Italija odločno vztrajala

na tem, da se plebiscit razveljavi in da ententa prisodi vse ozemlje Nemški Avstriji. Nadalje se je v istem pogovoru jezil na Francoze, češ, da so čisto zaljubljeni v Jugoslovane, Angleži pa, da držijo z Nemci. Ta gospod pa kaže svojo pristranost v dejanju. V Vetrinju se nahajajo 4 podaniki tujih držav, 3 Italijani in 1 Čeh, katerim je ta gospod dal volilno pravico kakor da bi imeli ti tuji dve državljanstvi.

Radovedni princ Borghese

Celovec, 8. oktobra. (Izvirno) V večerajšnji seji je italijanski delegat princ Borghese stavil na našega delegata devet vprašanj. Med drugim je dejal, da se nahaja na plebiscitnem ozemlju mnogo preoblečenih srbskih častnikov. Nato je naš delegat odgovoril: »Mi pa imamo dokaze, da se na plebiscitnem ozemlju nahajajo preoblečeni laški častniki.« Potem je dejal princ Borghese, da Jugoslavija mobilizira. Naš delegat je odgovoril: »Res je, mi mobiliziramo, a mobiliziramo srca!«

Nasilni nemški baron.

Borovlje, 8. oktobra. (Izvirno) Baron Aichelburg, ki tiči vedno v Belgradu ter zagotavlja naše ministre in poslance o svojem lojalnem jugoslovanstvu ter njegov ravnatelj v Vetrinju izvršujeta največji teror proti svojim delavcem. Mnogi izmed njih bi šli volit za Jugoslavijo, pa so popolnoma ustrašovani od barona. Nemški baroni izmetavajo milijone in milijone, da se rešijo propada.

Pred koroškim plebiscitom.

Na nebu je dan, nad gorami je dan,
a zarjo zakriva nam jata vrn...
o, rada bi orle prevarila,
za solnce jih prevarila —
zaman:
sokoli in orli vedo, da je dan!
Zupančič.

Kakor nežna, koprneča nevesta na poroko, pripravlja se slovenska Koroška takozvanega pasa A na glasovanje, ki se vrši prihodnjo nedeljo 10. oktobra. Nadela si je bilo obleko čistosti, ponižnosti. Mirno, ali samozavestno bo stopila pred oltar domovine, izrekla bo tiho, toda odločno usodni »da« in za vekov veke se bo spojila z jugoslovanskim rodом, s kojim jo družijo ljubezen že stoletja in stoletja. — Ni bila z rožicami poslana pot njenega dosedanjega življenja: njen delež je bilo naničevanje, preziranje, trpljenje — ena sama velika solza žalosti. Minulo je. Izza gora ji vstaja zarja sodeč. Še na tej zadnji, svečani poti ji mečejo bodeče trnje pred noge, ali ona koraka s ponosno, povzdignjeno glavo proti cilju. — Zdi se mi, da vidim in čujem iz veličastne Pagliaruzzi-Foersterjeve pesmi »Ljubica« nepregledni zbor zlobnih žensk, ki stoje ob strahih ceste, po koji se vije slovenska svatovska družba, ter »premikajo stare čeljusti«, stezajo dolge zelene jezike, obrekujejo, sikajo in zmerjajo... Svatje z nevesto se pomikajo dalje in dalje, in v očeh jim gori pogum: mi gremo naprej, mi gremo naprej — mi strelci. —

Trinajst stoletij so Nemci tlačili in drobili slovenski narod na Koroškem, a zdrobili ga niso. V svetovni vojski so mu grebli globok grob, pa so sami padli vanj. Prišlo je odrešenje jeseni 1918, ali ne popolno. Dne 10. septembra 1919 so sklenile zmagovite države in premagana Avstrija mirovno pogodbo, ki določa, da se pozove vse prebivalstvo »celovške kotline«, da z glasovanjem označi državo, h koji se naj

po njegovi želji priključi to ozemlje, ali k Jugoslaviji ali k (nemški) Avstriji. In tako se je odredilo v delu tega ozemlja, v pasu A, ki ga upravlja naša država, glasovanje na dan 10. oktobra. Po pogodbi mora biti glasovanje svobodno, brez pritiska in tajno. Dobro. Prosto nemških okov in verig se je naše ljudstvo probudilo, narodno zavdalo. Na številnih shodih se je glasno in glasno izjavilo za Jugoslavijo. Tu poseže vmes glasovalna komisija v Celovcu. Odredila je, da se odstrani demarkacijska črta, ki je ločila pas A od pasu B. Vdrli so zopet v naše kraje bivši nemški in nemškomisleči uradniki, učitelji, sodniki, žandarji, folksverovci in tolovaji iz maja 1919 in razna sodrga iz Celovca. Prišel se je nemški teror. Da prevrajajo javno mnenje, očitajo Nemci slovenski upravi in slovenskemu zavednemu ljudstvu nasilno postopanje po znani prislovi: Rečem ti, da mi ne porečeš. In glasovalna komisija in ostali krivo informirani, nam neprijazni svet jim verjame. O, sancta simplicitas! Slovenec — terorist! Vprašam vas: Kdo je s koli in noži pobil našega orožnika Petra Karbona v Malem St. Vidu? Nemčurška družina, oni dan, ko so se celovci izmečki v avtomobilih prevažali po naši zemlji. Kdo je požgal na dan slovenskega tabora v Velikovicu pri zavednem Slovincu Francu Vodeniku v Čačah pri Važenberku. Kdo je vpepelil dom pri Miglarju v Tinjah? Kdo je s kamenjem napadel naša dekleta v Apačah pri Galiciji in nevarno ranil učitelja Ježovnik? Kdo je razbil čelo slovenskemu fantu v Lovankah pri Dobrli vasi, ko je vršil službo vaškega nočnega čuvaja? Kdo je zavratno napadel slovenskega pismonošo Lončarja v Sinči vasi in mu do kraja pokvaril itak bolno oko? Kdo je težko ranil našega orožnika v Kamenu pri Skocijanu? Kdo je vdril v slovensko gostilno v Dobrli vasi in hišo po tolovajsko oblegal oni dan, ko je moralo vse naše orožništvo oditi in sta ostala za stražo za cel okraj samo dva neizkušena orožnika? Kdo je našega fanta v Trušnjah zabolal iz zasede? In kdo je v Sinči vasi istotako iz zasede napadel slovenskega fanta Franca Križnika, mirno idočega domov? Nemci in po Nemcih najete, podkupljene moralne propalice. In to niso vsi slučaj. In kje, kdaj in koga so napadli in nevarno ranili Slovenci? Niti en slučaj ni znan. Slovenec pozna le pest in k večjemu gorjačo, pa še to samo tedaj, če je izžvan. Vprašam vas, kje je teror? Predrznji hinavci, ki zvijate oči in zvete na pomoč entento, ki ste jo še včeraj psovali in ki jo boste jutri zopet napadli z orožjem, če vam bo le dana prilika. In ko ste uvideli, da niti z najhujšim terorjem ne uklonete naših ljudi, pričeli ste s podkupovanjem: sladkor, petrolej, sol, usnje in drugo robo, ki ste si jo nabavili za ententne groše, da olajšate bedo svojemu ljudstvu, ste dovažali v naše kraje iz beraške Avstrije. Naše ljudstvo pozna nemško prazno mavho in se smeje celovskim »dobrotam«.

Preplavili ste naše kraje z lažnjivimi zelenimi letaki najpodlejšje vsebine. Izbirati je treba med Jugoslavijo in Avstrijo, vi Nemci pa na sleparski način varate glasovalce, da znači bela glasovnica SHS, zelena pa »nedeljeno Koroško« in vas je sram izpregovoriti ime »Avstrija«. In ko so vam odrekla vsa sredstva, pozvali ste v deželo krive proroke v podobi dveh propalih bivših duhovnikov, zloglasnega Fajnika in Križaja, da za Judežve srebrnike kot antikrist sejeta ljudsko med vernim ljudstvom. — Tako delajo Nemci pred nosom glavne plebiscitne komisije in pred nosom okrajnih plebiscitnih komisij.

Pod takimi okolnostmi se bije glasovalni boj na Koroškem. Seveda tudi mi ne držimo križem rok. Vsak udarec se parira na primeren način. Naše vrste so štete in stoje neomajno. V era v zmagi je prešinila vsa srca. Navdušenost je nepopisna, razpoloženje sijajno. Žene, dekleta so trdne kot skala. Vi nezadovoljniji, malkontenti in godrnjači tam iz lepe Dolenjske in tam z onkraj Sotle, pridite se sem učiti domovinske ljubezni v teh težkih, težkih dneh. Orglje bučijo, topiči pokajo, mlade deklice sipljejo cvetje po beli cesti, svatje prihajajo iz cerkve — poroka je končana, zmagaja je naša. Pozdravljeni, bratje, in pozdravljene sestre onkraj Karavank!

V Podjurski dolini, 6. oktobra 1920.

A. Z.

Zdravstvena samouprava.

Misli slov. zdravnika o bodoči ustavi.

Kasno se je zganila slovenska javnost, da zavzame stališče o temeljnem vprašanju naše narodne in državne bodočnosti. Pelhamo se za dnevnimi nujnostmi, krega mo drug drugega, ker čutimo toliko krivic in nasilja, ko smo si vendar vsi zlato svobodo predstavljali čisto drugače, in ne pridemo do sape, da bi mogli razmišljati o temeljih naše države.

Nisem sentimentalni, pač pa toliko optimista, da smatram zdaj neurejeno stanje naših zadev ne samo kot potrebno in nujno zlo, izvirajoče iz razsula, marveč kot najboljšo dasi drago in v marsičem bridko šolo za razbistritev pojmov o naši bodoči ustavi in za vreden predpogoj naši trajni notranji konsolidaciji. Zgodovina Jugoslavije je kratka, ne šteje še dveh let, a je že toliko poučno, da nam prav določno kaže smernice za našo bodočnost.

Kolikor imam pregleda po mladi skupni državi, trdim, da hočejo vsa tri bratska plemena skupno državo, za Slovence trdim z vso gotovostjo, da hočejo s Hrvati in Srbi skupno državo za vsako ceno, tudi za ceno zadnje kaplje krvi.

Slovenec je ves Jugoslovan, izven Jugoslavije ni in ne bo zanj življenja.

Slovenci smo zamljepljeno in narodnostno lepo zaokrožena mala enota. (Seve, pri tem mislimo tudi na neodrešene, pod tujim jarmom zaslužnjene brate, ki pridejo prej ali slej, toda gotovo »pod streho hiše ena«.) To malo enoto drobiti, bi se reklo, to enoto razbiti in ubiti in zato menim, da ne bo med Slovenci nikogar, ki bi hotel Slovenijo nasproti celokupni državi razdeliti v manjše upravne skupine. (Razen predsednika JDS dr. Kučkovca, ki je proglasil načelo, da Slovenci ne rabijo »posebne Slovenije«. Op. ur.) Vseh Slovencev zahteva je pač ta, da tvori vsa mala Slovenija eno samo upravno skupino. Kdor hoče drugače, hoče pogin Slovencev! Slovenec ne more biti ne Hrvat in ne Srb, pač pa je in hoče ostati za vsako ceno Jugoslovan!

Kakšno razmerje bo med celokupno državo in Slovenijo? To vprašanje bodo reševali pravniki s stališča državno-pravne vede, politiki bolj s strankarskega vidika, nacionalni ekonomski z gospodarstvenega stališča tega ali onega sloja, sociologi bolj s splošnega vidika družabne povzdiže doslej zaostalih in zanemarenih plasti našega skupnega naroda; kulturni delavci v ožjem smislu bodo zagovarjali morda bolj individualistične težnje. V šte-

vilo vseh teh in drugih povsem upravičenih graditeljev naše ustave (ali za zdaj najprej samouprave) se drznem stopiti tudi medicinec, kar mi blagovoli dr. Tavčar oprostiti.

Pri ustavni anketi napredni hintelgentov je sanitetni šef dr. Oražen kot predstavnik centralizirane sanitetne uprave v Sloveniji izjavil, da je sanitetna uprava v Sloveniji boljša, kakor je bila v pokrajini Avstriji in da naj ta uprava ostane osredotočena.

Ta trditev je čisto subjektivna in neutemeljena. Vprašanje je sploh, je-li zadnja sanitetna uprava v Sloveniji boljša od prejšnje, ker je mnogo zagovornikov nasprotnega mnenja. Drugič pa je upoštevati dejstvo, da je imela nekdanja država na splošno dobro, v marsičem vzorno upravo. Glavna napaka bivše avstrijske uprave je bila pač brezdvomno ta, da je bila preveč centralistična. Ako kdo trdi, da je zdajnja uprava, ki je še bolj in absolutno centralistična, kakor je bila avstrijska, boljša od avstrijske, hudo in neodpustno meša pojme.

V presojanju tega položaja je za me mero dajno objektivno stališče, kakšna uprava služi bolje svojemu namenu, t. j. kakšna sanitetna uprava nas bolj gotovo obvaruje bolezni in ohrani krepke in katera uprava je cenejša in okretnejša: centralistična ali avtonomistična?

Ena ali druga bi rekel kdo, saj so tudi resni možje, ki hočejo, da bodi sanitetna uprava avtonomna.

Jaz trdim: ena in druga skupaj in si upam to tudi dokazati.

Vzoren organizem je n. pr. človekovo telo. V njem je neznansko čudovito razvit načrt ustave ali ustroja v centralističnem in avtonomističnem smislu. So v njem posamezni deli — organi, ki so skoraj izključno centralistični, drugi spet skoraj popolnoma avtonomistično urejeni, večina njih pa deluje centralistično in avtonomno hkrati.

Najbolj centralističen organ je osrednje živčevje — možgani s hrbtenjačo. Tu je sedež in središče vsemu življenju, intelektualnemu, senzativnemu in vegetativnemu. Koliko ogromnega dela vršita organ pri zavesti, pod zavestjo in brez zavesti! In vendar je poleg njega v človeku še drug živčni sestav, ki se imenuje že iz za davnine avtonomen, ker ureja nešteto življenjskih opravil čisto samosvoje, neodvisno. Drugi centralni organ je srce, ki oskrbuje vse telo s potrebnimi življenjskimi snovmi. Ta organ, srce z žiljem, črpa svoje snovi iz prebavil, razne žleze čistijo te snovi, da so vporabne. Vse to vegetativno delo je skoraj avtonomno, neodvisno od osrednjega živčevja, srce samo z žiljem pa je pod vplivom osrednjega in hkrati avtonomnega živčevja; harmonično sodelovanje centralizma in avtonomije je pogoj srčnemu delovanju. Ako pa od pove srce, je takoj konec možganskemu delovanju, kmalu tudi vsemu avtonomnemu življenju. Take idealne organizacije seve ne najdemo v nobeni državni ustavi. Pač pa bodi naše prizadevanje, da jo mutatis mutandis posnemamo in uveljavimo!

Glede zdravstvene uprave je moje mnenje kratko označeno s takim-le osnutkom:

Dajmo najprej državi, kar je državnege, to je, kar država dejansko in nujno potrebuje.

Država potrebuje svojega nositelja in državno vladu, ki je odgovorna vladarju

in zbornici za svoje delo. Ta vlada vrši svoje posle, po določilih ustavnih in drugih zakonov, sprejetih od zastopništva in po nositelju državne avtoritete. Država mora imeti svoje zunanje diplomatsko in gospodarsko zastopstvo, svojo brambno silo, svoja občila, svoja sredstva, da vse te nujne stvari vzdržuje.

To so zadeve, ki nesporno pripadajo državi kot taki. Gotovo tudi zdravstvo, ki če ne povsem pa vsaj v nekem delu pripada državi. Državna zbornica je poklicana, da vzakoni vsaj na splošno zdravstvene zadeve in določi, kdo sme vršiti zdravniške posle, kako naj se vrše zdravstveni posli. Kako naj se varuje narodovo zdravje, kako naj se odvrtačo zdravstvene nevarnosti. Splošna in okvirna zdravstvena zakonodaja mora biti v vsi državi enotna, zato spada v območje državne zbornice.

Istotako mora biti v osrednji vladni organ, ki te državne zdravstvene zadeve vodi in upravlja — ministrstvo za narodno zdravje. (Malone povsod je bila doslej sanitetna uprava kot privesek v rokah medicincev — laikov, dočim so imele važne panoge javnega življenja lastne ministrske resorte. Nas zdravnike veseli dejstvo, da je naša mlada država z ustanovitvijo sanitetnega ministrstva otela zdravstvo iz sramotnega in škodljivega varuštva.) Ministrstvo za narodno zdravje ima nalogo izvrševati zdravstvene zakone in voditi ter nadzirati zdravstvene zadeve. V prvi vrsti je naloga skrbeti za izobrazbo zdravnikov z ustanavljanjem in vzdrževanjem zdravniških šol in drugih splošno važnih zavodov (bakterioloških, seroloških in sličnih). Istotako spada splošna higiena s sorodnimi panogami ter sanitetno statistiko v območje državne sanitetne uprave, prav posebno pa kužne bolezni. Jasnó je, da mora imeti državna sanitetna uprava po vsi državi svoje organe, ki v njenem imenu vršijo te posle preventivne medicine.

In pokrajine? Ali naj bo zdravstvena uprava po vsi državi s tolikimi krajevnimi, gospodarskimi, socialnimi in drugačnimi razlikami povsod po enem kopitu? Ali naj državna uprava nastavlja zdravniške, babice in druge osebe v mežički dolini in Novem Pazaru in ob Ohridskem jezeru? Ali naj bo zdravstvena oskrba industrialnih krajev, mest in planšarskih in nomadskih krajev ista in enaka?

Tu treba izločiti avtonomiji posameznih pokrajin moč in sredstva, da se vsaka v okviru splošnih državnih zakonov uredi svoje zadeve po svojih potrebah in prilikah. Pokrajinska zbornica naj izdelava okviru državnih zakonov svoje pokrajinske zakone, kako urediti zdravstvene zadeve v pokrajini. Pokrajinska vlada, ki je odgovorna pokrajinskemu zboru, imej svojega poverjenika za narodno zdravje, ki vodi in ureja v lastnem delokrogu pokrajinske zdravstvene zadeve. V ta njegov delokrog spada brezdvomno vodstvo in vzdrževanje zdravniške službe po bolnicah, po mestih in deželi; sem spadajo torej bolnice in drugi zdraviljenju namenjeni zavodi, hiralnice in drugi dobroteljni zavodi, zdravniško in strežniško osebje, skratka vse, kar sodi v kurativno medicino. Koliko tega svojega območja odstopi avtonomna pokrajina manjšim avtonomnim enotam, mestom, okrožjem in občinam, je predmet pokrajinske zakonodaje.

Torej star dualizem, kakršen je bil v stari avstrijski upravi? bi ugovarjal kdo. Načelno sem proti vsakemu dualizmu, ker

LISTEK.

Belgrad v letih 1717-1739.

Pod vladu cesarja Karla VI. je bil Belgrad 22 let (1717—1739) v avstrijskih rokah. Iz več razlogov nas zanima ta doba, da si jo ogledamo malo natančneje. Zgodovina nam kaže, kako malo je manjkalo, da se ni napravil že takrat konec turški nadvladi na Balkanu; kaže nam tudi, kako se je vršil že takrat med Avstrijo in Ogrsko notranji boj, kdo bo vladal v Srbiji in v drugem ozemlju (ju Ogrsko), ki se je takrat odvezlo Turkom. Iz časa avstrijske okupacije pred 200 leti je ostalo v Belgradu tudi nekaj stavb, ki jih je deloma porušila šele svetovna vojna, deloma so pa kljubovale tudi temu viharju. Poznavanje te dobe nam tudi mnogo pripomore k umevanju sedanjih narodnostnih razmer v mestih po Sloveniji, Bački, Banatu in južni Ogrski.

Nastopni podalki o tej dobi so povzeti po tozadevni monografiji bivšega srbskega sekijskega načelnika Todorja Stefanovića Vliovskega,* ki je proučil zgo-

dovino Belgrada za časa Evgena Savojskega na podlagi arhivskih virov na Dunaju. Umevno je, da je pisatelj porabljal tudi vso drugo literaturo o tej dobi (v srbskem, nemškem in francoskem jeziku) in jo citiral, tako da je delo tudi za zgodovinarja-znanstvenika zelo važno.

Avstrijci zavzamejo Belgrad (1717).

Vojno, ki je imela za posledico zavzetje Belgrada po Avstrijcih, je začela Avstrija s Turčijo kot zaveznica Benečanov, ki jim je bil sultan napovedal vojsko že leta 1714.

Dne 5. avgusta 1716 je premagal Evgen Savojski Turke pri Petrovaradinu (ob Donavi, nasproti Novemu Sadu) tako odločilno, da so hoteli Turki pričeti mirovna pogajanja, v nadi, da tako dobe časa za novo oboroževanje. Toda Evgen Savojski je zastavil ves svoj vpliv pri cesarju v doseg tega namena, da se vojska energično nadaljuje. Zavzeti Belgrad, to je bil sedaj njegov cilj.

Zima leta 1716/17. je minula med živahno pripravo za odločilne boje v nastopnem letu. Turki so pričakovali, da bo skušal Evgen vdreti v Srbijo preko Save v bližini Belgrada, in so se tu pripravili za sprejem, tem bolj, ker so videli, kako manevrirajo avstrijske čete ob Savi zapadno od Zemuna. Pričakovali so torej, da bodo Avstrijci skušali prekoračiti Savo približno prav tam, kjer so jo preko-

račili Nemci 7./8. oktobra 1015, pičlo uro zapadno od Belgrada. Toda Evgen se je pripravil na tišem za prehod čez Donavo pri Pančevem ob izlivu Temeša v Donavo, kjer je voda zelo široka in Turki napada niso pričakovali. Zato se je Evgenu prehod z lahkoto posrečil ob prvem svitu dne 15. junija 1717. V nekaj dneh je bila njegova armada — približno 100.000 mož — pred Belgradom, ki ga je branilo 29.000 vojakov (med njimi 20.000 janičarjev). Med Evgenovimi vojniki so bili tudi srbski prostovoljci, ki so se udeleževali že prej — kakor tudi pozneje v vojski 1737—1739 — boj proti Turkom na strani Avstrijcev.

Avstrijci so hitro napravili dva pasa utrdb: notranji pas je veljal oblegancem, zunanji pa turški armadi, ki bi morebiti prišla oblegancem na pomoč. (Notranji pas je dandanes popolnoma zazidan in ga ni mogoče več zasledovati, kod je šel; pač pa se vidijo še ostanki zunanjega pasu pod napačnim imenom »Lavdonov šanac«.)

Turška pomoč je prišla hitro, komaj da je bil Belgrad dober mesec oblegan. Dne 30. julija je naznanjal veseli krik iz Belgrada, da se je pojavila na nizkih višinah, ki obkrožajo Belgrad, predstraža turške vojske, močne kakih 200.000 mož. Avstrijci so postali tako iz oblegovancev obleganci. Armada je bila stisnjena na ozkem prostoru, hrana je bila enolična, manjkalo je dobre vode; poleg tega je bilo haš poletje. prva polovica avgusta. Med

Evgenovimi četami so začele razsajati kužne bolezni; mnogo čet je šlo kmalu samo polovico moštva, ki je bilo sposobno za boj. Kritičnega položaja Evgenove armade so se Turki tudi zavedali; zato niso nič forsirali napadov, ampak mirno čakali, da stori čas svoje. Samo pol meseca je prenašal Evgen to obleganje in se odločil za korak, ki naj napravi konec itak neznošenemu položaju. Ob treh popoldne dne 15. avgusta je poklical k sebi generale in jim sporočil, da se napravi nastopno jutro s prvim svitom odločilni napad na turško armado, ki jih je oblegala. Da bi o načrtu ne izvedeli Turki prerano, se je to sporočilo vojakom šele, ko je nastopila noč. Vse priprave za napad so se izvršile v največji tihozi po noči. Število za boj sposobnih mož je znašalo še približno 60.000. Ko se je bližalo jutro in je bilo dano povelje za napad, se je vlegla na zemljo tako gosta megla, da je bilo mogoče videti komaj 10 korakov pred seboj. Zato ni neverjetno, da Turki v trdnjavi sploh niso vedeli, da se sedaj odloča njihova usoda. Dejstvo je namreč, da se med vso bitko, ki je trajala od prvega svita do devetih popoldne, v belgrajski trdnjavi ni nič zgodelo. Tako so poleg junaštva čet sodelovale še druge ugodne okolnosti in bitka se je končala z zavzetjem višin, na katerih so imeli Turki svoje postojanke. Dva dni nato se je vdal tudi Belgrad oblegancem in 22. avgusta je vkorakal v trdnjavo Evgen s svojo armado.

* Belgrad unter der Regierung Kaiser Karls VI. Von Theodor Ritter von Stefanović-Vilovsky, ehem. k. serb. Sektionschef. Wien 1908. Adolf Holzhausen. (Einzelausgabe des Heftes vom März 1908 der »Beiträge zur neueren Geschichte Österreichs«, herausgegeben von der Gesellschaft für neuere Geschichte Österreichs.)

vemo vsi iz izkustva, da rodi dualizem spore in zavlačuje včasih nujno delo. V vsaki pokrajini bodo po mojem načrtu dvojevrstni sanitetni organi oz. naprave, državni in pokrajinski, prvi preventivni higienski, drugi kurativni. Da ne pride do nesoglasij in sporov med obema sanitetnima upravama ali oblastima, je nujno, da se v vsaki pokrajini spoji obe upravi v enem in istem organu — poverjeništvu za narodno zdravje. Poverjeništvu za narodno zdravje bodi v lastnem delokrogu povsem avtonomno, to je odgovorno pokrajinskemu zboru. V prenešenem delokrogu pa naj to poverjeništvu upravlja in vodi vse posle državne sanitetne uprave in bodi v tem delokrogu podrejeno in odgovorno državnemu ministrstvu za narodno zdravje. Tako bi vsa sanitetna uprava delovala enotno, točno in prav po cenil!

V tem kratkem sestavku se ne morem še baviti z zanimivim podrobnim problemom, kake zdravstvene naloge imej občina oz. zdravstveno okrožje, katere politični okraj oziroma kaj naj opravlja okrajni zdravnik poleg zdravljenja in kaj naj bo delokrog okrajnemu zdravniku. Pride čas, ko se snide ustavodajna skupščina, da objavim tudi v tem pogledu podroben načrt.

Bistven in istotako važen del vprašanja, kakšna bodi ustava v zdravstvenem pogledu, je vprašanje stanovskega značaja. Kakšno stališče zavzemaj zdravniški stan v naši družbi, državi in pokrajini?

Zdravniški stan je imel v pokrajini Avstriji neko stanovsko organizacijo, zdravniške zbornice, ki pa je bolehalo in umiralo še pod Avstrijo na tem, da je bila brez življenja, ker ni imela izvrševalne oblasti. Zato zahtevajo vsi zavedni zdravniki državni okvirni zakon, ki daje zdravniškemu stanu primerno, življenja in moči polno stanovsko organizacijo — zdravniško zbornico. V to zbornico naj spadajo obvezno vsi zdravniki. Ta zbornica urejaj vse stanovske zadeve popolnoma samostojno in imej v stanovskih zadevah izvrševalno oblast. Država oz. pokrajinska vlada imej pravico vmešavati se s svojim vetom v zadeve zdravniške zbornice, le tedaj kadar bi ta prekoračila svoj delokrog ali kršila splošno veljavne državne ali pokrajinske zakone. Zdravniška zbornica bodi državno in pokrajinsko priznana zastopnica zdravništva in pošiljaj v pokrajinski ter državni zdravstveni svet svoje zastopnike.

Državni zdravstveni svet, ki je posvečevalni organ ministrstva za javno zdravje, sestavljajo zastopniki zdravniških zbornic, medicinskih fakultet, lekarnarskih zbornic in zastopniki državnega zbora, ministrstvo za narodno zdravje mu more predložiti v pretres vse zdravstvene zakonske predloge, naredbe, važnejša upravna vprašanja imenovanja; zdravstveni svet sme pa tudi sam staviti predloge zdravstvenega značaja.

Podobno sestavo in naloge imej pokrajinski zdravstveni svet.

Korošci, ali hočete pomagati preživljati trote v Nemški Avstriji?

»Neues Wiener Journal« je priobčil 3. oktobra sledeče številke o preobitici javnih nastavljenec v Nemški Avstriji: Dunajska občina ima 57.000 nastavljenec, ki štejejo s svojimi družinami 200.000 ljudi, t. j. devet del vsega dunajskega prebivalstva (Dunaj šteje 1.800.000 duš). V državnem uradu za finance sedi več uradnikov, kakor jih je imelo prejšnje čase avstrijsko

finančno ministrstvo. Mestna železnica na paro že leta ne vozi, uradnikov in nastavljenec pa niso odpustili, temveč jih dalje vzdržujejo. Električna mestna železnica ima 4000—5000 ljudi preveč nastavljenih. V par bolnišnicah pride na 990 postelj kar 750 streljnikov.

Vsega prebivalstva ima Nemška Avstrija 6 milijonov, ljudi pa, ki jih je treba plačevati iz državnih, deželnih in občinskih blagajn, en milijon in pol do dva milijona. Sedaj si belijo glave, kako bi jih preživeli. Zastoj pa iščejo sredstev. To vedo tirolski in vorarlberski kmetje in silijo proč od Nemške Avstrije. Vi Korošci naj bi bili pa tako nespametni in se jim ponudili v pomoč. Nikdar!

Nemške vabe zavrnite 10. oktobra z belo glasovnico!

Vsem zaupnikom in organizacijam S. L. S.

Somišljeniki! Volivni imeniki so razpoloženi. Zagotovite sebi in vsem našim somišljenikom volivni glas. Takoj na delo!

Natančno preglejte imenike od imena do imena!

Preglejte, če so vsi naši somišljeniki vpisani!

Preglejte, če so pravilno vpisani z natančnimi naslovi!

Preglejte dalje, če niso nasprotniki neupravičeno vpisani!

Zavedajte se, da pomeni dober imenik polovico zmage!

V vseh zadevah, ki se tičejo volivnih imenikov, reklamacij, tolmačenja volivnega reda, se obračajte na volivni odbor S. L. S., Jugoslovanska tiskarna II. nadstropje.

Volivni odbor S. L. S.

Politične novice.

+ Volivna zveza med liberalci in samostojnimi kmeti. Načelstvo »Samostojne kmetijske stranke« je izdal zanimiv »pозiv« na S. L. S., J. D. S. in »slovenskemu ljudstvu«. V tem »pozivu« zatrjuje ta stranka, da se »ne želi vplesti v strankarski boj, češ, da to slabi »ves narod« in pa »ugled našega gospodarstva in naše valute«. (Zakaj ste pa ustanovili stranko, če nečete boja. Op. ured.) Ker S. K. S. ne želi strankarske borbe, stavi ljudski in liberalni stranki ta-le predlog: Sklicati je treba po vseh okrajih dežele »kmetijske moze brez ozira na to, ali so že pri nas (to je »samostojnih«) organizirani ali ne, da si postavijo kandidate, ki bodo tako kandidati »Samostojne kmetijske stranke«. Ker pa predpisuje volivni red, da se poleg kandidatov s splošnimi pogoji postavijo še kandidati z akademsko izobrazbo, gremo mi (»samostojni«) dalje: dajte kmetu (t. j. ravnatelju Pircu in drugim »kmetom«) splošno mandate, inteligenčne pa si obdržite sami in jih razdelite med mestne stanovce. S. K. S. vabi J. D. S. in S. L. S., da se z ozirom na »nujnost« te zadeve izjavita načelstvu »samostojnih«, ako sta pripravljeni o tem razpravljati. Podpisan je g. Jakob Kušar. Ta poziv se zdi na prvi pogled velikanska politična bedarija, pričujoča o popolni neresnosti načelstva S. K. S. V resnici leži pa pred nami dokument, ki ima namen, pripraviti »samostojne« kmete na zvezo njihove stranke s kapitalistično J. D. S. Jasno je namreč, da bodo »demokratije«, kateri bi pod svojo firmo ne dobili na deželi niti enega mandata, takoj privolili v ta predlog in tako bo stala stranka demokratskih bankirjev in prekupčevalcev čez noč na listi »samostojne« kmetijske stran-

ke. Stari, tolikokrat poraženi liberalizem naše dežele bo zopet enkrat srečno združen. Ta poziv je tedaj mišljen kot »politična prebrisanost«, je pa v resnici najbolj nespametna in najbolj usoden korak, ki ga je napravila S. K. S. v času svojega obstoja. Razkrilo se je očitno pred celim svetom, da je bilo »samostojno« geslo »Kmet zastopaj kmeta« velika fraza, brezverstvo, zapeljevanje kmetijskega ljudstva, ki bo zdaj končno izpregledalo. Izkazalo se bo, da je stranka kapitalističnih liberalnih ljubljanskih verižnikov in vodstvo »Samostojne kmetijske stranke« eno in isto. »Samostojna« si je s svojim »pozivom« zadala udarec, ki bo uničil njen politični kredit na deželi. Zato se strinjamo z »Jutrom«, ki pravi: »Računati imamo s tem, da bo zanesel (ta poziv) v mase našega kmetijskega ljudstva razpoloženje, ki ne bo ostalo brez posledic na potek volivnega boja.«

+ Shod zaupnikov Pučke stranke v Zagrebu. 5. t. m. se je vršil v Zagrebu sestanek meščanskega kluba ljudske stranke. Sestanka se je udeležil tudi dr. Korošec in imel daljši programatičen govor. Svoj govor je zaključil z besedami: »Naše vrste so vsak dan številnejše, vsak dan močnejše, zato gremo zaupno v volivni boj, ker bo zmaga naša in našega programa.« — »Nar. Politika« prinaša dr. Korošev govor na uvodnem mestu.

+ Pogajanja Hrvatske zajednice. Kakor poroča »Nar. Politika«, je Hrv. zajednica na svoji nedeljski skupščini sklenila, da se znova začne pogajati z Radičevci in Frankovci za skupni nastop ob volitvah.

+ Poziv našim sodiščem. Pozivamo naša sodišča, da uradno izbrisajo iz volivnih imenikov vse one, ki so bili obsojeni zaradi pregreška ali prestopka, storjenega iz koristiljublja (tatvina, poneverba, goljufija, oduševstvo) ali sicer nečestnih dejanj (beračenje, vlačugarstvo, zvodništvo), ker v smislu člena 11 zakona o volitvah narodnih poslancev za ustavotvorno skupščino nimajo volivne pravice. Seznane obsojencev vodijo le sodišča in državna pravdnitstva, ti seznani niso dostopni volivcem, zato zahtevamo, da sodišča vse obsojence, ki po zakonu nimajo volivne pravice, takoj črtajo iz volivnih imenikov. Enako pozivamo tudi verižniške urade, da izroče izkaze obsojenih zaradi verižništva in oduševstva sodiščem, da se odredi uradno črtanje neupravičencev iz volivnih imenikov.

+ Vprašanje volivne pravice tujerodcev in Slovanov v ustavotvorno skupščino. Vsi oni, ki imajo po mirovnih pogodbah pravico opcije za svoje nacionalne države, nimajo v smislu člena 9 zakona za volitve v ustavotvorno skupščino volivne pravice. Pravico opcije imajo Nemci, Madžari, Italijani in Rumuni. Za presojo narodnosti in potemtakem tudi za presojo vprašanja, kdo je Slovan v smislu navedenega člena 9 in kot tak upravičen voliti, pač ne more biti merodajno ljudstvo štetje leta 1910., ker se je vršilo pod pritiskom.

+ Pojasnilo na odgovor k dopisu »Shod hišnih posestnikov«. Glede opomb Slovencev glede shoda hišnih posestnikov smo dobili nastopno pojasnilo. Hišnim posestnikom gre tukaj v prvi vrsti za finančno stran. Hišnim posestnikom žuga propast, pa ne zavoljo stanovanjskih odredb — to je postranska stvar — ampak zaradi kričečega nerazmerja med najemnino na eni strani in pa vzdrževalnimi stroški in davki na drugi strani. Če ostanejo razmere še par let takšne, kakor sedaj, tedaj so hišni posestniki finančno uničeni, Draginja raste, vsi uslužbenci, državni in privatni zahtevajo in dobivajo tudi večje plače in draginske doklade. Kmet ima veliko stroškov, pa tu-

di svoje pridelke dražje prodaja. Isto velja od obrtnikov. Samo hišni posestnik si ne more in ne sme pomagati. Stanarina je skoro ista, kot je bila pred vojno, 25 odstotkov povznanja ne pomeni nič. Davščine vedno rastejo in znašajo že sedaj 52 odstotkov od bruto najemnine. Doslej je bil dovoljen 15 odstoten odbitek za vzdrževanje poslopij. In s tem naj hišni posestnik izhaja? Dela vseh obrtnikov so se podražila za 2—3000 odstotkov. V tej meri bi se moral tudi odbitek povisati od 15 na 300 odstotkov. To pomenja, da danes cela neobdružena hišna najemnina ne zadošča za vzdrževanje poslopij. Kaj pa šele tedaj, če je hiša obremenjena? In takih hiš je v Ljubljani brez dvoma nad polovico. Vzemimo samo en slučaj. Stranka se izseli iz hiše in pusti zanemarjeno stanovanje. Štedilnik razdrapan, ena peč popolnoma nerabna, druge poškodovane. Nov štedilnik stane 2000 K. Ena peč nova, dve drugi preloženi malo več kot 2000 K. Slikar, pleskar, klepar brezdomno tudi nad 2000 kron. Tako stane prenovljenje stanovanja 6—7000 K, najemnina pa utegne znašati 1400 K, od katere je nad polovico davščin. Poleg tega je pa še nešteto drugih enakih nujnih stroškov za vzdrževanje strehe, žlebov, lijakov, zavarovalnina, dimnikar, i. dr. Vse to tira hišne posestnike v propast, da prišlo je že tako daleč, da posojilnice ne marajo na hiše dovoliti posojila, ker se jim varnost ne zdi zadostna. Država pa sama ni ničesar ukrenila proti tem nezdravim razmeram, temu položaju še poslabšala, z odredbo, da se nobena najemnina ne sme povisati nad 25 odstotkov, dočim je vsem drugim slojem dovolila »prosto trgovino«; — In sedaj se hišnim posestnikom zameri, ako si sami na shodih dajo duška tem neznosnim razmeram in zahtevajo od pomoči. Vsi drugi sloji imajo svoje stanovske organizacije, tudi najemniki stanovanj so se združili nasproti hišnim posestnikom, katere hočejo nadzorovati, le hišni posestniki naj bodo brezpravni in vsakomur ni milost in nemilost izročeni.

Vlada je hotela potom stanovanjske komisije stanovanjski bedi od pomoči. Ne bomo ugovarjali, da je bilo v mnogih slučajih to koristno in potrebno, če tudi je nalezela v mnogih slučajih na odpor hišnih posestnikov. Več težkoče je nastalo, ker je hišni posestnik tudi pri sodnji nasproti stranki vedno podlegel in bil primoran tudi najbolj odlojne stranke obdržati v hiši — toda te težkoče so tesno združene s stanovanjsko bedo in bi same ob sebi gotovo ne povzročile shoda hišnih posestnikov. — Glavna stvar je finančna in o vprašanju. Da so pri tem vprašanju tudi druge zadeve prišle v razgovor, zlasti od strani onih oseb, ki so imele s strankami nepravilne, nekeaj samo ob sebi umevnega, kar bodo morda najboljše razumeli hišni posestniki, ki kmalu več ne bodo hišni posestniki, ako država ne od strani krivic, ki se jim gode. (K temu pojasnilu hočemo pripomniti, da je tudi nam težki položaj hišnih posestnikov popolnoma jasan, da smo se pa morali upreti z vso silo zlorabi tega shoda v napadalno sredstvo proti socialni politiki ljudske stranke, ki je v zaščito bednih plasti delavnega ljudstva zgrabila po milijonarjih, kar nima prav nič opraviti z zgoraj opisanimi zahtevami ljubljanskih hišnih posestnikov. Op. uredn.)

+ Demonstracija proti glagolici v Rimu. Na dan sv. Hieronima so se v cerkvi Ripetta v Rimu vršile slovesnosti na čast temu cerkvenemu velikanu, ki je bil po rodu Dalmatincev. Kakor običajno se je tudi letos brala glagolska sv. maša. Navzo-

Padec Belgrada je zbudil takrat po celi Evropi velikansko navdušenje. Ohranjenih je nebroj letakov, pesmi, slik, spominskih kolajn in novcev, ki se nanašajo na ta dogodek. Med vojaki v taboru pa je nastala pesem »Prinz Eugenius, der edle Ritter« in se od tod razširila po vsem nemškem svetu.

Belgrad pod avstrijsko upravo.

Prva skrb avstrijske uprave je bila, da se napravi iz Belgrada trdnjava, ki bo jamčila takorekoč s svojo nepremagljivostjo, da ostane Belgrad za sedaj in za vse večne čase »nun und künftigen weltewigen Zeiten« avstrijski. Skozi 13 let (1723—1736) so se delale utrdbe v tako ogromnem obsegu, da je nadkriljeval Belgrad večino trdnjav ne samo na jugu države, ampak tudi v Nemčiji. Da se dobe denarna sredstva za utrditve Belgrada in Temešvara, je ukazal papež Benedikt XIII. leta 1725, duhovščini nemških in ogrskih dežel, da mora zbrati v teku 5 let v ta namen 800.000 goldinarjev; pravtako je morala zbrati duhovščina v Neapolu, Siciliji in Milanu v teku 5 let 1.200.000 goldinarjev. Po preteku 5 let je dovolil isti papež še nadaljnjo podporo v istem skupnem znesku 2.000.000 goldinarjev (l. 1830.) in čez nadaljnjih 5 let pravtako tudi papež Klemen XII. (leta 1735.) Seveda je prispevala tudi avstrijska vlada za sezidavo utrdb in mesta, v katerem ni bilo

niti ene hiše nepoškodovane.

Razločevati moramo tri vrste utrdb. Tik ob sotoku Donave in Save je stala trdnjava v ožjem pomenu besede, namenjena samo za vojaštvo. Ta trdnjava je ohranjena precej popolnoma do današnjega dne. Kakor bomo pozneje videli, so si Avstriji po izgubi Belgrada leta 1739. izgovorili, da se podro vse utrdbe, ki so jih sami sezidali, razen onih utrdb, ki so obstojale že pred njihovim prihodom, in onih, ki so s to nekdanjo turško trdnjavo ne ločljivo zvezane. V zimi leta 1739/40, in spomladi leta 1740, so podirli torej tudi del te trdnjave ob Donavi in Savi, vendar so ostanki še dandanes tako ogromni, da lahko hodite ure in ure po labirintu rogov in podzemskih hodnikov ter se čudite masivnosti zgradb in nepopisnemu delu in trudu, ki je vložen v tem mrtvem zidovju. Pri tem ste pa videli samo še majhen del trdnjave, kajti večina utrdb je nedostopna, ker so notri nameščeni vojaki.

Okoli te trdnjave se je razprostiralo »nemško mesto« (»Deutsche Stadt«), obdano z močnim obzidjem. Kod je šel ta zid, se danes ne da več povsod natanko dognati. Ena vrata so stala tam, kjer je danes spomenik kneza Mihajla in gledališče. Ta vrata so bila porušena šele po letu 1867., ko so izročili Turki Srbom belgrajsko trdnjavo. Če hodite dandanes po ulicah nekdanjega »nemškega mesta« od spomenika proti Donavi — ta je bil glavni

del »nemškega mesta«, tako da ga pisatelj imenuje tudi kar »Donaustadt« v nasprotju s »srbskim mestom« (»Serben- oder Raizenstadt«) ob Savi izven obzidja — vas spominjajo na mnogih krajih ozke, tesne ulice na dobo, ko so ljudje skušali izrabiti vsak košček sveta za »varnim« obzidjem.

Ko sem iskal znakov, po katerih bi mogel dognati, kod je šel mestni zid v smeri proti Savi, sem dobil blizu Saborske cerkve preprosto gostilno z napisom »Kafana varoš kapija« (»kapija« je turški izraz za »vrata«). Gostilničar mi je tolmačil ime tako, da je stal tu nekdanji vhod v turški del mesta, dočim so stanovali izven obzidja proti Savi in ob Savi Srbi.

Tretjo utrjeno črto je pa tvoril oni pas v polukrogu od Save do Donave, ki ga je dal zgradbi l. 1717. Evgen Savojski in ki so ga pozneje Avstriji še bolj utrdili. V upravnem oziru je bil Belgrad s Temešvarom in vsemi novoosvojenimi pokrajinami Srbije in Banata vred direktno podrejen Dunaju in je zlasti Evgen Savojski, kakor bomo pozneje videli, skrbno pazil nato, da so se paralizirale težnje Ogrov, ki so zahtevali ne samo Banat, ampak tudi Belgrad in Srbijo zase, sklicujoč se na stare pravice krone sv. Štefana. Na Dunaju so stali takrat na stališču, da mora biti tako važno mesto na periferiji države, kakor je Belgrad, nemško in katoliško. Isto načelo so skušali uveljaviti tudi glede drugih važnejših

mest, n. pr. glede Budimpešte in Temešvara. Zato je bilo vsem Nenemcem zapovedano, da se morajo izseliti iz obzidanega dela Belgrada. Komendant Belgrada princ Württemberski je to povelje izvršil — a samo nepopolno — dne 13. novembra 1724. Srbi so se naselili ob Savi izven obzidja in odtod imamo dve mesti. »Deutsche Stadt« in »Serben- oder Raizenstadt«, od katerih je imelo vsako svojega župana in svoj statut. Dejansko je pa vendar ostalo v »nemškem mestu« še nekaj Srbov (ki so stanovali v bližini svoje cerkve, stoječe na istem mestu, kakor je sedaj Saborska cerkev), Grkov in Armencev. Zastopniki teh treh narodov so imeli namreč vso veletrgovino v svojih rokah. Zato so, pravi pisatelj, zlasti Srbi uživali naklonjenost vojaških oblasti v Belgradu.

Ogromno večino belgrajskega prebivalstva v »donavskem mestu« so pa seveda tvorili Nemci, ki so se začeli v velikem številu naseljevati. Po večini so prišli seljenci iz Wormsa in Speiera; seveda pa tudi ni manjkalo avstrijskih Nemcev. Iz seznamka iz l. 1723. je razvidno, da je že takrat stanovalo v Belgradu 138 nemških rokodelcev, ki so bili seveda vsi tam stalno naseljeni. Kmetje iz Nemčije so stanovali tudi izven obzidja na kraju, kjer stoji danes »Palilulski kvart« Belgrada; njih selo se je imenovalo cesarju Karlu na čast »Karlstal«.

(Dalje.)

čim dalmatinskim italijanašem, ki se potikajo po Rimu, to ni bilo všeč ter so demonstrativno odšli iz cerkve. »Idea Nazionale«, ki poroča o tem dogodku, grozi, da bodo o prihodnji taki priliki demonstracije nosile resnejši značaj in poziva Vatikan, naj prepreči, da bi se še kdaj kvarila lepota verskih obredov s hrvaškimi jeziki. Italijani menda res mislijo, da je katoliška cerkev njihova zasebna ustanova.

— **Dr. Stojan — olomuški nadškof.** Ker se je nadškof Skrbensky končno javno odpovedal olomuški nadškofiji stoli, je olomuški kapitel 2. t. m. izvolil za nadškofa kapitelskega vikarja kanonika dr. Stojana, bivšega avstrijskega državnega poslanca in zvestega sobojevnika dr. Kreka.

Dnevne novice.

— **Zenski teologi na Angleškem.** Škofje anglikanske cerkve so končno ugodili zahtevi ženskih teologin po posvetitvi. Zenske bogoslovke so bile že doslej zaposlene v dušnem pastirstvu; sedaj bodo dobile gotove redove in bodo smele pridigovati, krščeovati in opravljati vsa druga dušnopastirska opravila, samo obhajila ne bodo smele deliti.

— **Tobak za Prekmurje.** Okraj Murske Sobote ne dobiva že tri mesece tobaka. To je velikanski škandal, ker trpi radi tega ugled države. Dobavo tobaka za Prekmurje je dobila Gospodarska zadruga v Gornji Radgini, in sicer za sobotski in lendavski okraj. Pritožbe so šle na Gospodarsko zadrugo in na finančno delegacijo v Ljubljani ponovno sem in tja. Gospodarska zadruga je izjavila, da je poslala denar za tobak že naprej in da se menda računi pri finančni upravi niso vpisali na pravo mesto. Finančna delegacija pa je izjavila, da je plačala Gospodarsko zadrugo pač tobak za Dolno Lendavo, za katero zalogo ima naprej plačanih par tisoč kron, za zalogo v Murski Soboti pa da ima zadruga dolga blizu 960.000 K in da že od 1. julija ni ničesar plačala na račun sobotske zaloge. Tobak za Mursko Sobotu stoji pripravljen. Besedo ima zdaj Gospodarska zadruga.

— **Za častno meščanko mesta Salzburg** je bila te dni izvoljena Lilly Lehmann, ki si je pridobila velike zasluge za tamkajšnji glasbeni zavod Mozarteum.

— **Eksplodija** se je izvršila včeraj v Kamniku točno opoldne. Nekega delovodjo in dve ženski, ki so bili ranjeni, so prepekljali z avtomobili v deželno bolnico.

— **Tepež.** Ob 3. ponoči sta se sprla Lovrenc Šusteršič in Alojzij Trampuš s Premožetom, Zlebmrlom in Plešcom, ko so šli po občinski poti na Golem brdu. Iz prepira se je razvil tepež in je bil Jože Premož s Toškega čela na glavi močno ranjen.

— **Izsledeni tatovi.** Orožniki postaje Domžale so izsledili in zaprli vlomilce, kateri so iz občinske pisarne na Viru odnesli na škodo g. župana Janeza Kerča raznega približno 20.000 kron vrednega blaga.

— **Velika tatvina v Kozarjah.** Jerneju Severju v Kozarjah je bilo iz sobe ukradenih 7080 kron. Orožniki so aretirali nekega moža, ki je osumljen, da je izvedel tatvino.

— **Čin maščevanja.** V hlev mesarja Ignacija Hlodnika na Vrhnikih št. 116 je zlezal v neki noči neki že znani zlikovec, kateri je na vratu nevarno ranil Hodnikovo kobilo.

— **Tvrdba klavirjev Alfonz Breznik** je vpeljala prodajo klavirjev na obroke. S tem bo ustrezno uradniškim in srednjim slojem, ki doslej niso zmogli svojim otrokom poskrbeti izobrazbe v klavirju. Več v tozadevnih oglaših.

— **Čevlje kupujte od domače tvornice Peter Kozina & Ko,** zaloga Ljubljana, Breg. Znižane cene. Pri naročilu se izvolite sklicevati na oglas v »Slovenec«.

Ljubljanske novice.

lj Sestanek vseh ljubljanskih krajevnih odborov SLS bo danes zvečer ob pol 8. v Jugoslovanski tiskarni III. nadstropje. Povabljeni so vsi somišljeniki in somišljenice SLS. Volivni odbor SLS za Ljubljano.

lj Odborova seja Leonove Družbe se vrši v soboto, 9. okt. ob 6. zvečer v posvetovalnici K. T. D. — Predsednik.

lj Iz gledališke pisarne. Vsled nenadne bolezni gospoda Putjate se v dramskem gledališču izpremeni repertoar: sobota, dne 9. oktobra »Za narodov blagor«. Red D; nedelja, dne 10. okt. »Hasanaginica«, izv. reda; ponedeljek, dne 11. okt. »Pygmalion«, red B.

lj Vincencijeva in Elizabetna konferenca »Marijinega Oznanenja« v Ljubljani, ter Elizabetna konferenca v Sp. Šiški, prirede v nedeljo, dne 10. oktobra ob 7. uri zvečer v veliki dvorani hotela »Union« veselico s srečolovom in šaljivo pošto. Pri dobriček namenjen podpiranim siromakom, prireditvi svira godba dravske divizije, vdovam in sirotam, vabimo slavno občino.

stvo, da v obilnem številu poseti to dobrodelno veselico.

lj **Veselica javnih nameščencev** se radi plebiscita na Koroškem ne vrši 9. oktobra 1920, temveč se preloži na prvo soboto po plebiscitu, t. j. 16. oktobra 1920. Vspored ostane isti. Kupljene vstopnice veljajo. (k)

lj **Produktivna zadruga čevljarjev za Slovenijo**, naznanja svojim članom prodajo usnja v ponedeljek, dne 11. oktobra ob 3. uri popoldne, Hrenova ulica 4. Sestanek upravnega odbora se vrši v nedeljo ob 9. uri v prodajalniških prostorih. (k)

lj **Popravek.** Izjavljamo, da je vest, ki jo je prinesel »Slovenec« 5. oktobra, v toliko pomotna, da gospa Marija Juvan, Martinova cesta 26, ni bila obsojena na tri dni zapora, kakor se je poročalo.

lj **Uboj v Ljubljani.** Dne 8. t. m. ob pol 6. uri sta se sprla hlapca Andrej Cetin, rojen 1. 1872. v Globokem in Josip Vidmar, rojen 24. oktobra 1863 v Leskovcu pri Krškem, ker je, kakor se je ugotovilo, Cetin preveč pretepaval živino. Ko sta se Andrej Cetin in Josip Vidmar ruvala sem in tja, je končno vzel Vidmar držalo od vil in je Cetina udaril po tilniku tako, da se je zgrudil na tla. Prizadejana rana je bila smrtna in je Cetin čez pol ure umrl. Jožefa Vidmarja je policija precej aretirala in ga izročila v zapore deželnega sodišča. Vidmar je povedal, da Cetina ni nameraval ubiti, samo udariti ga je hotel, toda po nesreči ga je zadel po glavi. Ubitega Cetina so prepekljali v mrtvašnico k Sv. Krištofu.

Najnovejša poročila.

SLOVENSKA VEČINA V BOROVELJSKEM OKRAJU 70%.

Borovlje, 8. oktobra. Vsi pesimisti, kolikor jih je, bodo v nedeljo, 10. oktobra, doživeli veliko presenečenje. V borovelskem volivnem okrožju računajo na 70% slovenske večine. Nепrestano se vrše zapni shodi, na katere prihajajo naši volivci iz vasi polnoštevilo. Na shodih nastopa po 7 govornikov, ljudje pa jih poslušajo po štiri do pet ur potrpečljivo. Navdušenje med njimi je tako veliko, da bi se mogli nad tem zgledovati tudi politično izurjeni volivci pri nas. Pri zmagi bodo odločevale posebno ženske.

NEMSKI KRESOVI NAPOVEDUJEJO SLOVENSKO ZMAGO.

Borovlje, 8. oktobra. Danes od polnoči dalje bo naše orožništvo zabranilo vsakomur prestop demarkacijske črte, kdor ne bo imel glasovalne izkaznice. Vsekakor pa se bodo skušale posamezne manjše nemške tolpe vtihotapiti preko meje. Danes so si Nemci domislili, da bi zažigali na hribih kresove, ki naj bi naznanjali nemško zmago. To jim seveda ne bo pomagalo. Tudi nemški kresovi napovedujejo slovensko zmago.

NEMSKI LAZI POLOŽAJ NEMCEV SE POSLABŠALE.

Borovlje, 8. oktobra. Nemci so letake s senzacionalnimi vestmi in lažmi naravnost posuli vse ceste. S slovenske strani se ne dela taka nerealna agitacija, kajti vsi slovenski volivci so tako zavedni in organizirani, da gorostasnim nemškim lažem niti najmanj ne verjamejo. Tukaj vlada doslej še popoln mir in red. Položaj se čimdalje bolj zboljšuje.

NEMSKI LISTI O PLEBISCITU.

LDU Dunaj, 8. oktobra. Današnji dunajski listi so polni vesti o Koroški. »Neue Freie Presse« je posvetila danes Koroški celo številko. List javlja, da sodijo nemški optimisti, da je zmaga Nemcem s 70—75% zagotovljena.

LDU Dunaj, 8. oktobra. »Berliner Tagblatt« javlja iz Celovca, da je došlo včeraj v Celovec nad 2000 nemških glasovalcev, med temi večina iz Nemčije.

LDU Dunaj, 8. oktobra. Današnji »Wiener Mittag« poroča o ustanovitvi posebnih nemških oboroženih tolp na Koroškem. Iz tega poročila je razvidno, da hočejo Nemci za vsako ceno organizirati po boje in nemire v nedeljo, ter preprečiti glasovanje. Odgovornost za to naj bi nosili Jugoslovani.

NEMŠKA POMOTA.

Borovlje, 8. oktobra. Nemci so se lotili novega sredstva — poškodovati naše avtomobile. Dosledaj se jim to še ni posrečilo, pač pa se je zgodil danes humorističen slučaj v Železni Kaplji. Tam so namreč nemški dijaki prerežali gumijeve obode pri avtomobilu, ki so ga imeli za slovenskega, v resnici pa je bil nemški. Sedaj se nemški lastnik avtomobila strašno jezi nad neumnostjo nemških študentov.

ANGLEŽEM »UNVERSCHÄMTHEIT«.

Borovlje, 8. oktobra. Danes je prišel angleški zastopnik ententne komisije k našemu okrajnemu sodniku v Borovljah, ter je zahteval, da se izpusti aretirana nemška agitatorja Ogris in Maks. Pri tem je rekel, da je to »eine Unverschämtheit«, ker so ju zaprli, na kar mu je naš okrajni sodnik odgovoril, da sta aretirana obtožena

radi nevarne grožnje proti življenju in da je gospodar na sodišču doslej še samo on sam. Oba aretiranca bosta seveda ostala v zaporu in se ne bosta izpustila.

POGAJANJA Z ITALIJO.

LDU Zagreb, 8. oktobra. (ZNU.) »Narodno Delo« javlja iz Belgrada: Včeraj je bila seja ministrskega sveta, na kateri so razpravljali o direktnih pogajanjih z Italijo. Določeno je, da odpotuje naš zunanji minister dr. Trumbić z ostalimi člani delegacije v San Paolo, kjer se sestane z italijanskimi odposlanci, Giolitti se ne udeležijo pogajanj. Potemtakem se jih tudi ministrski predsednik Vesnić ne udeležijo. Naše minimalne zahteve bodo nastopne: 1. Reka z lukso naj pride pod pokroviteljstvo zveze narodov; 2. V Istri naj je meja takozvana Wilsonova črta; 3. Vsa Dalmacija z vsemi njenimi otoki vred pripade Jugoslaviji; 4. zahtevamo Skader, ker je Italija kršila prejšnje dogovore glede Albanije. Na seji ministrskega sveta se je dosegel popoln sporazum glede instrukcij, ki se bodo dale našim delegatom. Število delegatov še ni končno javno določeno, verjetno pa je, da se udeležijo pogajanj že večkrat imenovane osebe, ki so potrebne pri pogajanjih radi zbiranja statističnih podatkov.

LDU Belgrad, 8. oktobra. (ZNU.) Včeraj je posetil italijanski pravnik poslov našega zunanjega ministra dr. Trumbića ter se razgovarjal z njim nad pol ure.

PROTI DRAGINJI.

Belgrad, 8. oktobra. Minister za prehrano je obvestil ministrski svet, da je izgotovljen zakonski predlog o pobijanju draginje. O tem predlogu bo ministrski svet razpravljal že v eni prihodnjih sej.

POZIVI NA VOJAŠKE VAJE UKI-NJENI.

Belgrad, 8. oktobra. Vlada je sklenila, da se rezervni častniki in ostali vojaški obvezanci ne bodo več pozivali na orožne vaje, ker ne obstoja za to nobena potreba več.

POZIV GENERALA WRANGLA RUSOM V JUGOSLAVIJI.

Belgrad, 8. oktobra. General Wrangel je pozval vse begunce v Jugoslaviji, ki jih je okoli 1000 pri nas, naj se prijavijo in odidejo v južno Rusijo. Njihov odhod bi znatno olajšal stanovnjško krizo v Belgradu in drugih mestih.

67 MILIJARD PRIMANJKLJAJA V NEMČIJI.

LDU Berlin, 8. oktobra. (DKU) Na včerajšnji seji državne zbornice se je razpravljalo o proračunu državnih ministrstev, državnega kancelarja in državne pisarne. Finančni minister dr. Wirth je podal pregled o finančnem položaju Nemčije in naznanil, da znaša ves primanjkljaj za leto 1920. 67 milijard mark.

Korošci! Ne dajte se ostrašiti! Mi vemo, da bomo zmagali!

Iz jugoslovanskega Prekmurja.

Razburjenost zadnjih dni je podela. Prekmurci so dobili prost izvoz živine v Jugoslavijo. S tem je odstranjen velik kamen spotike. Upati je, da bodo cene živini zdaj višje. Dalje je pomirjevalno vplivala vest, da pride 20. oktobra inženir Miklavc iz Ljubljane stanovat v trg Veržej, da začne graditi prekmurski most. Ni pa še odstranjen kamen spotike iz Dolnje Lendave, podpolkovnik Lukić, ki menda misli, da komandira v kaki pokrajini na luni. Zaplenil je že dva avtomobila, več biciklov itd., ker se lastniki niso mogli s fotografijami pred njim izkazati, da so lastniki. Šalijo se, da bo odzdej naprej začel zaplenjevati moškim in ženskam tudi klobuke, če se ne bodo mogli legitimirati, da so lastniki klobukov in da jih niso ukradli. Radi njegove osebe ne sme zvečer nihče hoditi po trotorju pred njegovim stanovanjem itd. Kako dolgo bo še smel gospod Lukić jemati ugled vrlemu srbskemu vojaštvu?

Prometne razmere so v Prekmurju neznosne. Železniška zveza Moravska Sobotica—Ljutomer—Ormož je nujno potrebna. Povrh pa treba gledati vsaj na avtomobilno zvezo Cankova—Murska Sobotica—Dolnja Lendava. Lahko bi se napravila tudi cestna-poljska železnica. Seveda je zdaj cesta veliko preslaba. Dovožne ceste k brodom se zdaj gradijo. Iz štajerske strani se dovoznim cestam ne posveti tolika skrb, kakor bi bilo potrebno, da dobi Prekmurje gospodarski izhod.

Sole, ljudske, meščanske in gimnazija, so pričele s poukom. Ponekod se še ne poučuje, ker še učiteljska mesta niso vsa zasedena, dasi so prošnji vložili prošnje. Kdo je kriv tej zamudi? Drugje se ne more poučevati, ker še poslopja niso izpraznili vojski ali ker še poslopje ni popravljeno po škodi, ki so jo napravili vojski.

Pošta v Prekmurju tudi ni taka, kakor bi morala biti. Slabše pošte, kakor je bilo pod ogrsko vlado, vendar ne smemo imeti! Druge se tobak že precej redno dobi, v Prekmurju pa tiči dobava tobaka že skoro tri mesece. — Višje vladne instance bi se morale osebno informirati v Prekmurju o razmerah, da ne bo treba za vsako malenkost deputacije!

Borza.

LDU Zagreb, 8. oktobra. (ZNU) Devize: Berlin vezano 199—200, Italija 512 do 516, London 430—450, New York 126 do 128, Pariz 820—580, Praga 163—165, Dunaj 35.85—36.20. Valute: Ameriški dolarji 125—126, avstrijske krone 37—38, carski rublji 122—125, francoski franki 820—0, napoleonidori 425—430, nemške marke 197—200, rumunski lei 226—228, italijanske lire 505—0, turške lire 460 do 465, angleški funti 420—430, čehoslovaške krone 168—170.

Cerkveni vestnik.

c Marijina kongregacija za gospode. V nedeljo, dne 10. oktobra ob pol 7. uri zjutraj skupno sv. obhajilo.

Dijaški vestnik.

d Redni sestanek S. O. se vrši danes ob 7. zvečer v čitalnici Jugoslovanske tiskarne. Na programu dva aktualna referata in deklamacije. Pridite vsi! — Odborova seja je popoldan ob 4. v Ljudskem domu. — Predsednik.

Orlovski vestnik.

Opozorilo. Opozarjamo vse odseke, da vsa ustmena in pismena navodila O. Z., ki so jih te dni prejeli, ostanejo v veljavi kljub raznim časniskim vestem. — Predsedstvo Redna telovadba dijaškega kroga Orlic je vsak ponedeljek točno ob pol 6. uri. Pridite vse. — Bog živil — Načelnica.

Turistika in sport.

Nogometne tekme 10. t. m. Vsled koroškega plebiscita odpadejo v nedeljo vse večje tekme. Vršita se na prostoru Ilirije sledeči tekmi: ob 14. uri prvenstvena Hermes-Sparta, ob 16. uri Ilirija komb.-Svoboda. Vstopnice so za obe tekmi skupne.

Prosveta.

Lepa Vida.

Komponist Risto Savino, čigar operno delo nosi naslov po Jurčičevem romanu, je, kakor slišimo, sam skiciral tudi tekst. Izdelal ga je na to Richard Batka. V dramizaciji snovi se kaže v prvi vrsti nagnjenje za ono vrsto prirejanja, ki daje pogosto komponistu priliko muziciranja in nudi situacije, kjer se mu je mogoče glasbeno izživeti. Ali koncem vsega je to nagnjenje postalo za dramizacijo usodno. Čimbolj se je namreč to nagnjenje udeleževalo, tembolj se je glavna misel potisnila v ozadje, ali z drugimi besedami izraženo: glavna in postranska stvar sta za delo postala enako pomembni faktor, če ni morda celo res, da prevladuje postransko.

Če se človek nekoliko zamisli, mu je že na primer težko zapopasti, kako da je bilo za dramizacijo te snovi treba štirih dejanj. In vendar bi ne bilo mogoče reči, da je kaka stvar na mestu, če ni potrebna, če ni nujna. In res zvemo v prvem dejanju le, da Vida zbeži, v drugem, da jo Albert zapusti, v tretjem, da se Vida vrne, v četrtem, da Anton zve za njeno življenje v Benetkah. Za vsako teh neovrgljivih novic se poslužiti enega dejanja, je celo junaštvo. Za razodetje te vsebine se delo poslužuje plesov, balade, ensembla, zborov, ljubavnih scen itd. Vida se v enem dejanju zgrudi dvakrat onemogla na tla, dramatični višek pa je brzokone koncem opere, ko dobi nepričakovano na oder dvojce mrtvih ljudi in eno znorelo žensko. Čudežni doživljaji! Alberto stoji na odru obrnjen proti Antonu, ki ga namerava pravkar pobiti, a ga drugi tako temeljito zadržuje, da ima najlepšo priliko izogniti se neprijetni situaciji. Ali Alberto čaka nepremično, kakor čakajo bedni prostaki na odgovor generala, in se ne gane. Da bi si zapel vsaj gumb ali popravi jopič kakoršnega že ima. Toda seveda; to so pač hipi pred smrtjo. Hipec prej zagleda Vida med romarji tudi Alberta in tedaj — se razume — zakriči. Nato v složni skupnosti izpojejo fugo. Vida pa, kibi imela dovolj tehten vzrok siliti od tam proč, ostane, kako bi sicer prišlo do uboja oziroma do tega, da Vida znori. Stvar je naravnost neverjetna. Kajti nobena stvar na svetu si ne zna v podobnih slučajih pomagati tako izborna in hitro, kakor ravno ženska. Sploh so motivi, ki tu hočejo delovati tragično, piškavi. Vida se vedno grabi za glavo, zaletava iz kota v kot, lomi z rokami, a človeka vse nič ne gane. Zgane te pa Anton. Njegova iskrenost je za čutečega človeka prava odur-

nost, za Vido pa velika tortura. V prvem dejanju je Vida v takem razpoloženju, da bi vsak moral pustiti, naj se umiri. Anton pa hoče, da so vsi utihnili zato, da bo pela Vida, in zdajci mora Vida peti. V zadnjem aktu postane ta njegova iskrenost naravnost brutalna, ko od Vide celo zahteva, da naj pleše. Njegove besede so pri tem podobne biču, ki ga komedijant vije čez dresirano zverjad. Istotako nekako se Antonova ljubezen do Vide kaže tudi ob njenem povratku, ko niti za hip ne odloži vprašanja, kje da je bila in zakaj da je skrivoma ušla. Pred takimi vprašanji mu običajno vsa čustva in ko Vida pove, da je želela le videti otroka, in potem umreti, bi človek mislil, da bo vsaj tu pokazal nekaj sočutja. Ali on se ne ustraši, ampak pomisli, rekoč: »Umreti?« Če bi čutil zanj, bi vsaj moral reči: »Umreti ti?« Prepozno so v tem delu na programu objemi, polni in silni, pa tudi celo taki, kjer pol ure razpetih rok nase čakata. Ni treba posebej poudarjati, da je vse to teatralično in ne dramatično, da so to le rekviziti. Utegne biti znano, da ne mora biti tam umetnost, kjer so rekviziti, ter da s ometnine brez njih močijo. Risto Savinovemu delu je škodovala želja, da bi vanjo spravil slovenske navade in običaje, ali z drugo besedo, želja, da bi opera bila slovenska. To se je zgodilo, ali delu na kvar. Tragičnih motivov v delu takorekoč ni. Omenjanja vredna so s tega stališča le nekaka mesta, kakor tam proti koncu drugega dejanja. Sicer pa se menjuje tragika in živahen značaj tako, da opera kaže mešanico resnosti in humorja kakor v takozvani drami. Tekst se ni potoval za to, da bi snov na odru postala tragična, za kar bi se očitno bilo treba potruditi — ampak je snov nameraval podati dramatično. Ker se mu pa ni posrečilo niti to, se delo giblje v zunanostih, in tako trpi umetnina.

Neprimerno več sreče je imela glasba »Lepe Vide«. Kjer je pridejano besedilo, tam sicer tudi muzika ni na mestu, zato, ker ni za predstavitev ideje potrebna in nujna. Ne oziraje se na to, pa je glasba tudi tu od dramatičizacije mnogo boljše. Risto Savinova glasba ima predvsem to prednost, da je sodobna. Ta prednost se sicer skoro zgubi, če pomislimo, da se po svetu poslužuje marsikdo podobnega izražanja. Vendar pa je kljub temu še vedno nekaj na tem, da je delo pisano sodobno. Invenција Savinove muzike je v tem delu nekam šibka, zlasti motivična stran, ki ji ne manjka reminiscenc ne od severa, ne od juga. Njegova glasba se poslužuje velikih kontrastov, človeku se včasih zdi, da jo kontrasti rešujejo pogube. Poslušamo: lep čas gre glasba v svojem tir dalje, mahoma se vrže v drug tir, človeku se zdi, da je komponist to napravil zato, ker se je zbal dolgočasje.

Čudno je, da so kontrasti povečini tako nepričakovani in silni. Posebno značilno pa so komponirana močna mesta, v katerih je mnogokrat skrita močnejša energija. Sploh je opera delana spretno, mestoma celo izredno. Poleg motivičnega dela, ki tvori važen del te kompozicije, je še bolj treba poudariti instrumentacijo. Res, da ji je kumoval Wagner, vendar pa je v njej tudi nekaj originalnih domislekov. Interesantno je, kako je na nekaterih mestih komponiran poljub — brez vsake konvencije in sladkosti; zdi se, da je ta stvar dobila v Savinovem delu najgloblje razumevanje, najboljši komentar. Zbori so karakteristični, harmonija dobra. Deklamacija je posrečena, dasi ne vseskozi, in pri naša celo stvari, ki bi bile sposobne, napraviti delo dragocnejše, če bi se rabile pogostje. Slišali smo torej upoštevanja vredno delo, le škoda, da komponist ni mogel premagati popolnoma »vzorov«. Če se mu to nekak posreči, smemo upati, da od njega dobimo delo, čigar vrednost se ne bo izpremenila. Seve, da bo treba poskrbeti tudi za to, da bo dramatičizacija po neizogibni potrebi, po izrazu umetniško utemeljeno delo, in bo tako zmogočno ostati trajno na odru.

Če bi bil pripravljen poročati o proizvajajočih, bi se za zdaj omejil le na one, ki morejo mojo besedo prenesti krščansko. Vendar se za enkrat vzdržujem vsake kritike. Da čez ljubljanske pevce ne seže noheden, ve itak vsakdo, oni sami pa to vedo še najbolje. Zato ni treba, da bi to pripovedoval tudi še jaz. Občudujem jih in tako bi utegnili postati moja beseda preveč postranska. Oni pa so glavni.

Če pomislim, da moje besede v neravnost spravljajo zakonske moze, da jim ne ostane na miru niti jezik niti roke, sem prisiljen priznati, da bi ta burka tudi iz mene bila zmogočna napraviti komedijanta,

človeku v zabavo. Ker je pa moj okus drugačen, se s tem delom poročanja za enkrat ne mislim baviti.

Marij Kogoj.

Gospodarstvo.

g Tovarna za špirit in drože d. d. v Račjem. Zopet moremo v razvoju naše domače industrije zaznamovati važen nov pojav. Kakor znano, je pri nas veliko pomikanje drož in spričo tega smo bili prisiljeni, naročiti to blago za drag denar iz tujine. Temu bo vsekakor odpomogla nova delniška družba, ki je prevzela, modernizirala in z novimi stroji opremila tovarno za špirit in drože v Račjem, tako da more ustrezati vsem zahtevam. Najboljši dokaz, kako zelo potrebna je bila ustanovitve te tovarne, je ta, da narašča povpraševanje po drožih od dne do dne. Te drože se izdelavajo izključno le iz sadje, in take drože so, kakor znano, najbolj zdrave. Želeli je le, da se naša domača obrtna podjetnost razvije tudi v drugih panogah, da homo končno popolnoma neodvisni od tujega trga. Novemu podjetju, ki je to misel in stremenje udejavilo, želimo popolnega uspeha.

g Tobačni izveček za pokončavanje škodljivcev na sadnem drevju. Kmetijska družba je prevzela nabavo tobačnega izvečka za pokončavanje listnih uši in drugih škodljivcev na sadnem drevju in ga bo oddajala le podružnicam in sadjerejem v posodah po 50 kg po ceni 100 dinarjev ali 400 kron, za to množino. Tobačna tvornica ne more oddajati tega sredstva v manjših količinah, ker ni dobili za to primerne posode. Priporoča se podružnicam in posameznim kmetovalcem, da si naročijo to blago skupno v navedenih posodah po 50 kg in ga potem razdelijo med kmetovce, pri čemer morajo ti sami skrbeti za manjšo posodo.

g Železo za sodne obroče. Jeklarna Jurija grofa Turnskega na Ravnah je pripravljena sprejeti naročila železa za sodne obroče, ter bi mogla v najkrajšem času postaviti to blago na trg. Cena železa za obroče je 20 kron za 1 kg. Kmetijska družba bo posredovala naročila in razdelitev železnih obrobov med vinogradnike in sodarje. Pozivljajo se torej ti, da takoj naznanijo Kmetijski družbi množino železnih obrobov, oziroma njih težo in mero, da bo lahko družba jeklarni podala v to potrebna naročila.

g Carinske olajšave za industrije, obrtnike in poljedelce. »Službene Novine« pri našajo v štev. 217. naredbo generalne direkcije carine št. 61.602 z dne 23. septembra 1920, s katero se z neznatnimi izpremembami podaljšuje veljavnost lanskoletne naredbe št. 17.392, po kateri se industriji, obrtniki in poljedelci pri uvozu za lastno porabo potrebnih strojev in obratnih surovin carine oproščeni, oziroma plačujejo za nekatere predmete brez ozira na provenienco le minimalno carino. Carinskemu uradu je treba predložiti pri vsaki pošiljki potrdilo trgovske zbornice in potrdilo trgovskega ministrstva v Belgradu, da uvažena blaga ni v državi ali ne v zadostni množini. Podrobno besedilo naredbe prinesemo v prihodnji številki.

Sodišče in policija.

s Tatvine moke v ljubljanski mestni aprovizaciji. Ljubljanska policija je aretirala tovarniškega delavca Avgusta Zvolja. Stražnik drž. varnostne straže Bogomir Malenšek je poizvedel, da v mestni aprovizaciji nekdo krade moko. Detektiv Ivan Gerk je poizvedoval dalje in dognal, da je kradel moko Zvolja, katerega je v cerkvi sv. Jožefa aretiral. Ta je priznal, da je v cerkvi sv. Jožefa kradel moko tako, da je v mali vrečki, zaviti v predpasnik, odnašal moko. Odnesel jo je, kakor je povedal, dvanaestkrat, vsakokrat po 5 kg. Od te moke je prodal 35 kg neki ženski po 10 K in 10 kg tudi po 10 K neki gostilničarki. Detektiv Gerk je poizvedel, da je Zvolja prodal še neki drugi stranki 10 kg moke, od katere je zaplenil še 5½ kg.

s Aretirana tatova. Dne 14. avgusta je bil ukraden v pivovarni Union jermen, vreden več tisoč kron. Orožniki postaje v Domžalah so pa poizvedeli, da sta Valentin Klopčič in Janez Mejak 14. avgusta t. l. proti večeru na žagi v pivovarni Union v Ljubljani prerežala in ukradla gonilni jermen, katerega je še tisti večer Mejak odpeljal s kolesom v Studo, drugo jutro

sta ga pa prodala za 1100 K in si potem razdelila denar med seboj. Klopčiča in Mejaka so orožniki aretirali.

s Ukradeni kositar. Dne 2. t. m. ponoči je bilo iz jame pri Tönniesovi tovarni v Kosezah ukraden 5 komadov kositra v vrednosti približno 2000 kron. Policija je aretirala Lovrenca Babnika iz Zgornje Šiške, kateri je po kratkem obotavljanju priznal, da je ukradel kositar, katerega je potem policija vrnila lastniku.

s Na tri leta težke ječe je bila obsojena v Ljubljani Frančiška Pogačar, katere je oskodovala Rezo Snoj, Marijo Urbanovo, Ivanko Kodelja, Ivanko Požarjevo za 3075 kron in ogoljufala tudi Rozalko Dragano, dr. Ivo Jeretiča, Josijo Mozetičovo, Karola Simoniča in Angelo Simonič.

s Tatvina v frančiškanski cerkvi. Likarica Beti Redenšek je v frančiškanski cerkvi od 19. do 20. ure zapazila Marijo Miklavčičovo, ko je z žico pobirala denar iz pušice pri sv. Antonu. G. Beti Redenšek je ostala pri Miklavčičevi in je poslala Marijo Lovrenčičovo po stražnika, kateri je Miklavčičovo aretiral. Miklavčičeva je izpovedala, da je pričela krasti v frančiškanski cerkvi septembra in je hodila 2 do 3 krat na teden krast.

s Izsledeni morilec. »Slovenec« je poročal, da je pri Sv. Križu na Primorskem ubil Angel Magajna čevljarja Tence in je nato pobegnil. Detektiv Markočič je na glavnem kolodvoru v Ljubljani zapazil Magajno in ga aretiral. Magajna je hodil od Planine do Ljubljane peš. Svoj zločin taj.

Zgubljeno. Na potu Žabjak do realne gimnazije na Poljanski cesti je v ponedeljek zjutraj med pol 8. do 8. ure zgubila učenka sivo platneno šolsko pušico, v kateri je bila zlata verižica z okroglim obeskom (birmansko darilo). Pošteni najditelj naj odda to proti nagradi Žabjak št. 3/I. Svar ise pred nakupom.

Poslano Pojasnilo.

Ker je bila vnovčevalnica za živino in mast v zadnjem času ponovno napadana v časopisu in na shodih, se čuti napisano ravnanje dolžno, priobčiti nekatera pojasnila, ki bodo dokazala neupravičenost omenjenih napadov.

Pred vsem moramo poudariti, da sedanja vnovčevalnica nikakor ni identična z bivšim deželnim mestom za vnovčevanje živine, zavedom žalostnega spomina, ustanovljenim med vojsko od bivšega deželnega glavarja dr. Susteršiča. To kapitalistično podjetje je v resnici zaslužio milijone na račun kranjskega kmeta, žalilob pa leže ti milijoni pokopani v razvalinah raznih vzornih deželnih pristav, oziroma so se porabili za razširjanje kuge po drago kupljenih švicarskih kravah in za druge »dobrodelne ter občokolne«, še danes v tajnosti temo zavite namene.

Z razsulo monarhije se je razsulo tudi deželno mesto za vnovčevanje živine. Ker pa je ravno tedaj vsled splošne desorganizacije pretila Sloveniji katastrofa v prehrani, je takratna narodna vlada ustanovila poseben zavod, sedanjo vnovčevalnico in podredila ta zavod odseku za prehrano ter mu pod nadzorstvom tega odseka poverila ureditev in kontrolo prehrane z mesom za celo Slovenijo. Kot krstno darilo je vnovčevalnica dobila od vlade gotovino nekaj od 600.000 K in pa izkupilo za vojaško goved, v kolikor se je ta goved izročila njej v prodajo. Cela ta dota je znašala približno toliko, kolikor je morala kmalu na to vnovčevalnica po naredbi vlade izplačati kmetovalcem na doplačilih za živino, da se je preprečilo podraženje mesa. Tako izgleda torej kapitalizem vnovčevalnice.

Sicer se pa skoro vsi napadi oziroma očitavanja sučejo okrog takozvanega monopola vnovčevalnice v Prekmurju. Oglejmo si torej ta strah malo od bližje.

Ko je po umiku madjarskih čet zasedlo naše vojaštvo Prekmurje, je tam vladala velika zmeda. Po deželi so krožili jugoslovanski, madjarski beli in nemškoavstrijski denar ter falzifikati tega denarja. Razni temni elementi so to izrabljali in goljufali ljudstvo pri nakupu živine. Zunanji kupci ni bilo blizu vsled velike oddaljenosti in vsled razmeroma visokih cen, povzročenih po zelo razvitim tihotapstvu. Ker je nezadovoljnost med ljudstvom vedno bolj rasla, so se merodajni faktorji obrnili na vlado oziroma na vnovčevalnico s prošnjo, naj bi ona vzela nakup živine v roke ter pomagala pri zatiranju tihotapstva, ki je silno škodovalo taki državi, kakor kmetovalcem in konzumentom, polnilo pa žepe nekaterim brezvestnim domačinom. Vnovčevalnica se je šele po dvomesnem obotavljanju odločila vzeti nakup v Prekmurju na svoje roke, ker to pri takratnih razmerah ni bila nikakoli prijetna naloga. Organizirala je nakup s pomočjo g. Benkota, ki je bil priporočen kot sposobna in poštena oseba od pokojnega civilnega komisarja g. Berbuča. Vsem nakupovalcem, bilo jih je kakih 50, so se izdale legitimacije, opremljene s sliko in podpisane od vnovčevalnice, civilnega komisarijata ter odseka za prehrano. To je bila kontrola, da nakupovalci niso mogli svojega mesta izrabljati v druge namene. Vnovčevalnica je pa takrat

*) Uredništvo za spise pod tem naslovom ni odgovorno.

zastonj iskala po Prekmurju tiste ljudi, ki sedaj vpijejo po shodih in časopisih, mesto da bi bili pomagali ljudstvu v prvi najhujši sili.

Sedaj pa preidemo k finančni strani tega monopola. O tej stvari se piše, govori in laže tako, da se zdi že prekmurjskim teletom prenemno. Trdi se, da je vnovčevalnica govedo in teleta plačevala po 4 K in po 6 K kg in kupila velikanski zasluhek. Resnica pa je, da je vnovčevalnica plačala v Prekmurju skoro enake cene za živino, kakor na Kranjskem in so malenkostno diferenco trikrat požrili veliki transportni stroški in veliki kado na težji. Pribijemo, da najslabše krave nikdar niso bile plačane pod 7 K in 8 K kg in da so cene za govedo stopnjevale do 5 K kg, vedno v skladju z vsakokratnimi tržnimi cenami v ostali Sloveniji. Kdor primerja te cene s cenami živine na ljubljanskem trgu, si bo pač lahko izračunal ogromen dobiček vnovčevalnice pri tem monopolu. Gosp. ljubljanski tržni nadzornik, ki s svojimi noticami hote ali nehoti dviga cene na ljubljanskem trgu, za kar mu bodo ljubljanski konzumenti po svoje hvaležni, ve posebno mnogo povedati o dobičku vnovčevalnice pri nakupu telet v Prekmurju in se še celo opira pri tem na nekake »verodostojne« vire. Da mu iskanje teh virov in seštevjanje dobička ne bo delalo prehudih pregledov, mu v naslednjem postrežemo z izvlečkom iz naših knjig.

Vnovčevalnica je kupila do sedaj v osmih mesecih 4618 telet in je izplačala za nje 3.525.458 K 90 vin. Transportni stroški, obresti založene glavnice l. dr. režijski stroški so znažali 255.985 „ 04 „

skupni stroški so torej znažali 3.781.443 K 94 vin. Ker so se vsa ta teleta glasom fakturiranih knjig prodala za 3.876.192 „ 84 „

je preostal vnovčevalnici dobiček 91.748 K 90 vin, ali okroglo 2½ % nakupne vsote. Meso v Prekmurju nakupljenih goved okoli 1350 glav ter prašičev okoli 1200 kosov smo po večini porabili v svojih obratih. Koliko smo morali pri naših cenah, ki so vedno za 10–20 % pod tržnimi cenami, zaslužiti, si lahko izračuna vsak otrok; ne verjamemo pa, da bi se s takim zaslužkom zadovoljil g. tržni nadzornik.

Nadalje se je očitalo vnovčevalnici, da je dala svoj monopol v roke ljubljanskemu trgovcu Predoviču. To je grda laž, tem grša, ker je zapisana vedoma. Vnovčevalnica ni na v trgovskih ne v kakih drugih zvezah z g. Predovičem, ki je kakor drugi trgovci dobil odpremo izkaznice za Prekmurje ter kupil in prodal blago na svoj račun. Ni naša naloga računati, koliko je pri tem zaslužil ali zgubil in tudi nimamo časa, da bi steli njegove milijone.

Veliko se je kritiziralo vnovčevalnico radi tega, ker je poverila glavno zastopstvo domačinu Benkotu. Zakaj je vnovčevalnica to storila, smo obrazložili že zgoraj. To in pa način nakupovanja je podpisani ravnatelj obrazložil tudi zbranim prekmurjskim županom na shodu v Spodnji Lendavi oziroma zaupnikom teh županov na posebnem sestanku. Pojasnilo ravnatelja vnovčevalnice se je vzelo takrat z zadovoljstvom na znanje. Zastopnikom županov se je ob tej priliki tudi povedalo, kake cene plačuje vnovčevalnica in jih je ravnatelj vnovčevalnice prosil, naj pripravijo kmetovalce da tega, da priženejo živino na kraj dobave brez posredovalca in da bodo dobili kupnino neposredno iz rok zastopnika vnovčevalnice. Posledica tega je bila, da niti ene glave nismo dobili neposredno od kmetovalcev.

Da prepreči nerednost pri nakupu in obvaruje ljudstvo škode, je vnovčevalnica tudi nastavila tudi posebne neinteresirane zaupnike, ki so kontrolirali nakup in javili pritožbo ravnateljstvu. Takih pritožb pa je bilo boro malo.

Vnovčevalnica je torej vse storila, kar je bilo v tedanjih razmerah sploh storiti mogoče. Če se je kljub temu napada, se je ne napada zato, ker morda neredno posluje, temveč zato, ker sploh obstoji. Gotovim ljudem je vnovčevalnica napotil; ni jim prav, da dobivajo javni uslužbenci od nje par kronic cenejše meso, ni jim prav, da vzdržuje vnovčevalnica na trgu stojnico za revnejše sloje, tudi jih boli, da prodaja vnovčevalnica meso javnim nameščencem v Mariboru cenejše in da vzdržuje na Koroskem v ceni A troje mesne, kjer seka meso po 16 K. Tem ljudem tudi ne velja to pojasniti; namenjeno je konzumentom. Omenjena gospoda pa naj le dalje vpije, saj ravno vpitja teh ljudi je dokaz, da je vnovčevalnica na pravi poti. In po tej poti bomo šli tudi naprej v strah vsem veržnikom in v korist slojev, ki žive iz rok v usta. Na nadaljnje napade pa ne bomo odgovarjali, ker imamo drugega dela dovolj.

Ljubljana, dne 5. oktobra 1920.

Ravnateljstvo »Vnovčevalnice za živino in mast«

Mirko Česnik l. r., t. ž. ravnatelj.

Meteorološko poročilo.

Ljubljana 306 m n. m. viš.

Čas opazovanja	Barometrom v mm	Termometrom v C	Psihrom. diferenc. v C	Noba, vetrovi	Padašina v mm
7/10. 21 h	739.1	11.6	1.3	Jasno	—
8/10. 7 h	737.5	11.5	1.1	megla	—
8/10. 15 h	737.9	15.0	3	Jasno s. z.	—

Pohišstvo za novo, še nerabljeno, iz meh. lesa poseni na prodaj. Naslov se izve v upravi pod št. 4132.

Očvetnik in kaz. zagovornik

Dr. Dinko Puc

naznanja, da je otvoril svojo pisarno v Ljubljani, Belhova ul. 15. • Telefon št. 533.

Obl. konces. informačni zavod
Drago Beseljak

Ljubljana Cankarjevo nabr. 5

dobavlja vse kreditne in privatne informacije v tu- in inozemstvu. V abonentu ter posamezno cene zmerne. 6135

Dva krepka dečka usnarjstva, sprejme takoj IVAN POLLAK usnarjarija v KAMNIKU na Gorenjskem.

Velika slanovaljska hiša moderno zidana za hotel, vinsko trgovino ali banko, kolodvor, primerna cena, radi družinskih razmer se prodaja. Podatke daje realiteta pisarna HAVLIK, Maribor, Gregorčičeva ulica 6. Telefon. št. 132. — Priložiti je znamko.

katera bi imela vse seje izučiti se izučena v prekajevni stroki. Postrežba vsa v hiši. Plača po dogovoru. Polzve se v Ljubljani, Poljanska cesta številka 15.

Vzdrževalna vrstica (Zündschnur) la. gu. tapercha nekaj tisoč metrov, nadalje en dobro ohranjen stroj za izdelovanje cementne zarezne strošne opeke takoj za oddati. Vpraša se pri tvrdki J. Razboršek, Šmarino pri Litiji.

Žilno kavo in najfinejšo marmelado nudi po najnižji ceni d. d. Triglav v Šmarci pri Kamniku. Istotam se kupijo tozadevne surovine.

Železnih cevi za napeljavno vodovodno ali plina prodam ca. 5000 metrov v premeru 1 cole po SHS 48 K za tekoči meter, in ca. 3000 metrov v premeru 1½, cole po SHS 58 K za tekoči meter. Iste zdrže prihit 20 atmospher. Tvrdka J. Razboršek, Šmarino pri Litiji. 4131

Za dvakratno objavo v tednu se računa 8 kron.)

ELEKTROTEHNIKA

«Svetla», Mestni trg 25.
Verbaj A., Linhartova ulica 4.

FOTOGRAFSKI ATELJE:

Grabietz Franjo, Miklošičeva c. 6.

JAVNA SKLADIŠČA

«Balkan», I. Ljublj. javno skladišče,
Dunajska c. 33. (Tel. 366.)

KLEPARJI

Korn T., Poljanska cesta 8.
Remžgar & Smerkol, Flor. ul. 13.

Popolnoma bukova drva, vsaka množica suha, žina, se dobavi na Ahacjevi cesti št. 10, Tramvajska postaja Sv. Petra cerkev.

Foto-potrebnosti

aparati, plošče, papirji, kemikalije, največja izbira in vedno sveže blago! — Atele Kurnik, Slovenska ulica 15. Maribor.

Priporočajo se sledeče domače trgovine:

KNJIGARNE

Jugoslav. knjigarna, Pred škofijo.

KNJIGOVEZNICE

Knjigovoznica K. T. D., Kopitarjeva ulica št. 6.

KONFEKCIJSKE TRGOVINE

Olup Josip, Pod Trančo.
Sax Ivan, Stari trg 8.

LEKARNE

«Pri Mariji Pomagaj», Reslj. c. 1.

MANUFAKTURNE TRGOVINE

Schuster Anton, Stritarjeva ul. 7.
MODNI SALONI
Götzl Marija, Zidovska ul. 8 in 7.
Hribar Rozi, Rimska cesta št. 6.

MODNE TRGOVINE

Kunovar Ivan, Stari trg 10.
Magdič Pavel, Aleksandrova cesta.
PARFUMERIJE IN KOSMETIKA
«Uranus», Mestni trg 11.

TRGOVINE S PAPIRJEM

«Uranus», Mestni trg 11.

RESTAVRACIJE

«Perles», Prešernova ulica.
SOBNO SLIKARSTVO
Žuran Martin, Mestni trg 12.

STAVBENA PODJETJA

Černe Andrej, Sv. Petra cesta 23.
Treo Viljem, arhitekt, mestni stavbenik, Gosposvetska cesta 10.

SPEDIJSKA PODJETJA

«Balkan», Dunaj. c. 33. (Tel. 366.)
Uher F. & A., Selenburgova ulica 4. (Tel. 117.)

TRGOV. Z URAMI IN ZLATNINO

Černe Lud., Wolfova ulica 3.
Pakiž Ivan, Stari trg št. 20.
TRGOV. Z DEŽN. IN SOLNČN. MIKUŠ L., Mestni trg 15.

TRGOV. Z ŽELEZ. IN POLJED. STROJI

Erjavac & Turk pri «zlati lopati»
Valvarorjev trg št. 7.
Zalta & Zilič, Gosposvetska cesta 10. (Mar. Ter. cesta.)

ZALOGA POHISTVA.

F. Fajdiga sin, Sv. Petra cesta 17.

Dve svaženi parceli ob koločvorskem cestu v Ribnici sta naprodaj. Posednik daje Posojilnica v Ribnici na Dolenjskem. 4163

Razpisana je služba

občinskega tajnika

v št. Jerneju na Dolenjskem. Plača mesečno 500 K s postranskimi službami. Prednost imajo zanesljivi in trezni, ki so v obč. poslovanju že izurjeni. Nastop službe 1. nov. Prošnje je vlagati do 15. okt. na županstvo št. Jernej.

Uradnika-trgovca

strokovnjaka v trgovini z deželnimi pridelki sprejme tako „Impex“ Ljubljana, Krekov trg 10.

Anton Kunstek

Ljubljana, Kopitarjeva ulica št. 4
priporoča svojo veliko zalogo usnja in čevljarjskih potrebščin na drobno in na debelo.

Aktuelno!

Dr. Josip Smedlaka:

Načrt jugoslovanskega ustava.
Cena 28 kron.

Dobiva se pri Hrv. štamp. zavodu d. d. Zagreb, Marovska ul. 24.

Služba kurjača

za centralno kurjavo v Marijanšču v Ljubljani se odda. Po goje pove vodstvo Marijanšču.

KLAVIRJI NA OBROKE

harmoniji, violine, strune in vse glasbene potrebščine. Velikanska zaloga.
Rifoniz Breznik,
bivši učitelj Glasbene Matice,
Kongresni trg št. 15. Ljubljana.

Priporočam se

cenjenim damam v mestu in na deželi, za delo v mojo stroko spadajoče! — Tudi vzorci boljšega blaga in barvna so na razpolago in se lahko ogledajo. Minka Karo, damska šivilja, Sv. Petra cesta št. 58.

Manufakturna trgovina na drobno in na debelo

J. Kostevc, Sv. Petra c. 4

priporoča veliko zalogo suknja, hlače, barhentov, šifonov, razne kontenine, cvilhe, odeje ter preproge domače srbske ročne industrije, po zmernih cenah.

Petrolejske vrče in zaboje

kupujemo (zaboj z dvema vrčema) po 58 K, posamezne vrče po 23 K, franko postaja odposilatelja. Hrovat & Komp., Ljubljana (poleg realke).

Suhe gobe, fižol, laneno seme

kupuje trdka z deželnimi in gozdniimi pridelki

Hmet & Komp., Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 6.

Klobuke in slamnike

vseh vrst, od preprostih do najfinjših nudi vedno v zalogi tovarna klobukov in slamnikov

Franc Cerar v Stobu

pošta in železniška postaja Domžale pri Ljubljani. V popravila prevzema tudi vsa tozadevna delata preoblikuje po najnovejši modi. V Ljubljani prevzema vsa naročila in moderniziranje trdka Kovačević i Tršan v Prešernovi ulici št. 5, kjer so tudi vsi vzorci vedno na razpolago.

Družabnik

tihi z večjim kapitalom brez sodelovanja se išče za solidno trgovino na debelo. Ponudbe pod «DRUŽABNIK 1879» na ANONČNO EKSPEDICIJO AL. MATELIČ Ljubljana.

Prva južnoštajerska vinarska zadruga v Celju, reg. zadruga z o. z., sprejme takoj zanesljivega v tej stroki verziranega

potnika ozir. uradnika.

Ponudbe na načelstvo do 20. okt. t. l.

Ljudska posojilnica

v Ljubljani, v lasnem domu Miklošičeva cesta št. 6 obrestuje hranilne vloge po čistih

3%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela konec marca 1919 nad 40 milijonov kron vlog in nad 1 milijon enostotnoš kron rezervnih zakladov.

Posojila se dovoljujejo na osebni kredit (proti menici) na hipoteke in v tekočem računu.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Jadranska montanska družba d. z. o. z., Ljubljana

Telefon 9. Zvonarska ulica 5 (S). Brzjavni «Montana».

Import.

Prodajamo Vse vrste kovin, rudnin in kemikalij ter vse industrijske izdelke, spadajoče v rudarsko, fužinarsko in kemijsko stroko.

Vsak trgovec

doseže povoljen uspeh in lep dobiček pri prodaji pravega kranjskega

lanenega firneža

Razpošiljamo od 15 kg naprej v poljubnih količinah po najnižji tovarniški ceni. Strokovnjaki so priznali našo Hrovat & Komp., Ljubljana. kakovost kot prvovrstno!

Bratři Utitzove, Praha

največja tovarna usnja v Čehoslov. republici, specialitete: ševro, ševret, box, usnje za mobilije, antik, itd.

Generalno zastopstvo za SHS kraljevino

H. SELJAK, Ljubljana.

Karbolinej, katran, strešno lepenko, lesni cement, Watproof (a la Ceresit), štukaturo, apno, opeko, portland cement in vse druge gradbene potrebščine po možnosti najhitreje dobavlja «Ljubljanska komercialna družba», Ljubljana, Bleiweisova cesta 18. — Telefon 408.

ŠIVALNI STROJI

dospeli za rodbinsko in obrtno rabo v vseh opremah, blago predvojno. Istotam se dobe igle, olje ter posamezni deli, potrebščine za šivilje, krojače in čevljarje

JOSIP PETELINC, Ljubljana, Sv. Petra nasip št. 7.

Mobilizacija bosih!

P. n. občinstvu uljudno javljam, da sem otvoril v svoji lastni hiši v Rožni dolini št. 150 pri Ljubljani trgovino z usnjem, čevlji in čevljarjskimi potrebščinami na drobno in debelo. Istotam v trgovini Pred Igrščem št. 1. Blago prvovrstno, cene solidne, postrežba točna.

Se priporočam ter beležim z odličnim spoštovanjem

Av gust Škof.

Drože!

Drože!

Tovarna za špirit in drože del. družba v Račnem priporoča svoje izdelke.

Brez posebnega obvestila.

Po trtim srcem naznanjamo tužno vest, da je naš blagi oče oziroma stari oče in brat, gospod

Ivan Bajde

izumitelj

danes zjutraj po težki in mučni bolezni, previden s svetimi zakramenti mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb blagopokojnika se vrši v nedeljo 10. t. m. ob 3. uri popoldne iz hiše žalosti Spodnja Siska (gostilna Stepič).

Ljubljana-Siška, 8. oktobra 1920.

Marija Bajde, soproga. — Josip, Ludovik, Ljudmila in Helena, otroci. — Ernst Lah, zet. — Vse sinuhe in vnuki.

Vsemogočnemu je dopadlo odpoklicati danes ob 3. uri popoldne našega dobrega soproga oziroma očeta, gospoda

FRANC ŠMONA

posesnika itd.

previdenega s svetimi zakramenti za umirajoče v starosti 68 let.

Pogreb bo v soboto dne 9. t. m. ob 7. uri zjutraj iz hiše žalosti na Rodici št. 7 na farno pokopališče v Mengšu.

Svete maše se bodo darovale v več cerkvah.

Blagega pokojnika priporočamo v pobožno molitev in blag spomin.

Rodica pri Domžalah, dne 7. oktobra 1920.

Ana Šmon roj. Šiška, soproga. — Franc Šmon, sin.

Broj: 1300
grnč. 1920

Natječaj.

Kod uprave grada Subotice ima se popuniti:

I. Jedno mesto gradskog

mašinskog inženjera

a VIII. plačevnom razredu, kojemu ujedno pripada dužnost rukovodjenja gradskim magazinom tehničkog materijala.

II. Jedno mesto gradskog

arhitekta

a VIII. plačevnom razredu.

Godišnji je prihod za neoženjenog oko 46.000 kruna.

Reflektanti neka podnesu svoje molbe najkasnije do 15. oktobra 1920. kojoj

priložiti:

1. Inženjersku diplomu.
2. Svjedodžbu dosadnje prakse.
3. Dokaz državljanstva Kraljevstva S. H. S.

U Subotici, 1. oktobar 1920 godine.

Dr. Sudarević s. r., gradonačelnik.

Pohištvo!

Spalne, jedilne in gosposke sobe. Salonske in kuhinjske opreme od navadnega do najsolidnejšega izdelka. Vseh vrst pohištvo na drobno in na debelo po jako ugodni ceni v zalogi pohištva

Karola Preis-a, Maribor, Slomškov trg 6.

Cenike brezplačno. Za ogled na razpolago brez obveze za nakup.

Domača trdka.

Solidne cene.

Velika izbira izgotovljene obleke vseh vrst za gospode, dame in otroke. — Zaloga vsakovrstnega blaga za moške obleke, površnike in suknje, dalje vata za krojače v kosih in na metre.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica št. 9.

Najnovejši kroji. Točna posrežba.

Jadranska banka

sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro- in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji.

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Sibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Poslovne zveze z vsemi večjimi kraji v tu- in inozemstvu.

Kdor trajno rabi konja, ga dobi na razpolago. Naslov pri upravi lista pod št. 4130.

Cosulich-Line Trst-Amerika

New York-Buenos-Ayres-Rio di Janeiro Santos-Montevideo.

Brezplačna pojasnila in prodaja vozniških listov za potnike z Slovenije edino le pri:

Simon Kmetec, Ljubljana,
Kolodvorska ulica 26.

TRSTJE

na strope izdeluje in prodaja na debelo in drobno m² po K 4-80, pri večjih naročilih znaten popust. Ant. Steiner, Ljubljana, Jeranova ulica, 13. (Trnovo).

Žičnikov

in žgane žice v poljubnih dimenzijah, nudimo več vagonov, po najnižji dnevni ceni iz skladišča:

PROVAT & KOMP. v Ljubljani.

Čaj

Jos. Fabiani

Ljubljana, Prešernova ulica 54, nasproti glavne pošte
telefon interurb 548.

Velika zaloga špicerijskega in kolonialnega blaga, likerjev, namiznih in desertnih vin.

METALLUM

d. d. za promet železnih kovin in tehničnih proizvodov, ZAGREB, Ilica 112 in 124,
prevzema ilvanje

cerkvenih ZVONOV

iz bronca v vsaki velikosti in izdelavi, prelivanje potrtih kakor tudi popravila počenih zvonov brez prelivanja. Jamstvo deset let za glas in trajnost. Zahtevajte prospekte. Zahtevajte prospekte.

Modistovke pozor!

Modistovke pozor!

Vsakovrstni

zimski klobuki

najnovejše oblike se dobe pri

Franc Cerarju,

tovarnar, Stob pri Domžalah.

POZOR!! »SLOVENSKA STRAŽA« VAS KLIČE.

Tovarna za špirit in drože del. družba

v Račjem

odda zastopstvo za prodajo drož s sedeži v Ljubljani in Celju.

Parna žaga Fran Ravnikar

mesni tesarski mojster

Ljubljana, Linhartova ulica št. 25

kupuje po najvišjih dnevnih cenah razne vrste okrogli les, kakor tudi cele gozdne parcele.

Int. telefon št. 461.

Slovenska eskomptna banka

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Interesna skupnost s Hrvatsko eskomptno banko in Srbsko banko v Zagrebu.

Izvršuje vse bančne transakcije najkulantneje.

Denarne vloge. - Nakup in prodaja: Efektov, deviz, valut. - Eskompt menic, terjatev, faktur. - Akreditivi. - Borza.

Električna razsvetljava!

Popolne napeljave v mestih in pokrajinah.

Kompletne naprave gradi in vsakovrstne inštalacije izdeluje po najmodernejših principih in po najkulantnejših pogojih

tyrdka „SVETLA“

Centrala: LJUBLJANA, Mestni trg 25. Podružnica: ZAGREB, Frankopanska ulica 2.

Ponudbe in pojasnila na željo vsaki čas brezplačno na razpolago.

Poljedelski stroji

Mlatilnice za ročni in vrtilni pogon, vrtila, čistilnice, slamoreznice za pogon z roko in silo, sadne in vinske stiskalnice, sadne mline, brzoparilnice, bakrene (kufrene) kotle za žganjekuho in druge stroje

ima vedno v veliki izbiri lastnica po umrlem soprogu

Francu Hitti, Ljubljana, Sv. Martina cesta 2.

Edina zaloga poljedel. strojev :: tvornice Umrath & Komp. ::

Brzjavlj: Industrijska-Split.
Telegrammes:
Telefon br. 247.

Jugoslavenska Industrijska Banka - dioničko društvo - Split

Bank Yugoslav for Industry Limited - Split. — Banque yougoslave pour l'industrie société anonyme - Split.

Poziv na podpisivanje.

Split, u mjesecu rujnu 1920.
Poljana Regenta Aleksandra br. 1.

II. emisija dionica.

Na temelju riješenja ministarstva trgovine i industrije od 18. ožujka 1920. br. VI. 308. i zaključka glavne skupštine od 2. svibnja 1920. odlučilo je ravnateljstvo Jugoslavenske Industrijske Banke provesti povišenje dioničke glavnice od K 2.000.000— na

K 15.000.000—

izdajanjem novih 13.000 dionica po nominalnih K 1.000— sa pravom na dobit od 15. rujna 1920. uz slijedeće uvjete:

1. Dosadašnjim dioničarima pripada pravo opcije i to na svaku staru dionicu po dvije nove dionice uz tečaj od K 1.250— po komadu sa 5% kamata od 15./IX. 1920. do dana uplate. Megjutomnica dionica I. emisije ima se kod upisa prikazati.

2. Cijena za nedioničare jest K 1.500— po komadu sa 5% kamata od 15./IX. 1920. do dana uplate.

3. Upis traje od 15. rujna do 15. listopada 1920., a za upisnike u inostranstvu do 15. studena 1920. Dioničari, koji ne izvrše do tog roka pravo opcije, gube to pravo. Kod upisa valja istodobno obaviti i uplatu.

4. Tečajni dobitak, koji se poluča kod izdavanja novih dionica, ide nakon odbitka svih troškova i pristojbi u korist rezervnog fonda.

5. Pravo repartacije pridržaje si ravnateljstvo, a za nedodijeljene komade vratiti će se uplaćeni novac sa 5% kamata natrag.

6. Za uspjeh ove emisije jamči posebni sindikat.

Upisivanje i uplatu prima:

- u **Bakru:** Banka za Pomorstvo,
- u **Beogradu:** Opšta Privredna Banka,
- u **Dubrovniku:** Podružnica Narodne Banke d. d. iz Zagreba,
- u **Ljubljani:** Ljubljanska Kreditna Banka,
- u **Mostaru:** Podružnica Srpske Centralne Banke,
- u **Osijeku:** Jugoslavenska Banka,
- u **Sarajevu:** Srpska Centralna Banka,
- u **Splitu:** Jugoslavenska Industrijska Banka,
- u **Vrhu:** Podružnica Narodne Banke d. d. iz Zagreba,
- u **Zagrebu:** Narodna Banka d. d.,
- u **Sjevernoj Americi:** Garanty Trust Co. New York; Union Savings Bank, Pittsburgh Pa; The Kasper State Bank, Chicago Ill; French American Bank of Savings S. Francisco,
- u **Južnoj Americi:** Jugoslavenska Banka, Valparaiso i njezine podružnice: Punta Arenas, Antofagasta, Santiago, Iquique, Puerto Natales, Porvenir, Oruro, Buenos Aires i Rosario de Santa Fé.

Čevlji

tovarne

Peter Kržina & Co

Tržič

prodajajo se po znatno znižanih cenah
Zaloga Ljubljana-Breg
 na debelo in drobno. Izdelki zajamčeno iz samega najboljšega usnja

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

 Stritarjeva
 ulica št. 2.

Podružnice v Splitu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici, Celju, Mariboru in Borovljah ter ekspozitura v Ptuju.

 Delniška glavica z rezervnimi zakladi
 okrog

95.000.000 kron.

 Sprejema vloge na knjižice
 in tekoči račun proti ugod-
 nemu obrestovanju.

 Kupuje in prodaja vse vrste vrednostnih
 papirjev, valut in dovoljuje

vsakovrstne kredite.

 Pisarna moderno urejene
 tovarne V. MARSANO : „TIMEX“ TEHNIČNO podjetje za
 Zastopn. prvovrstnih tovarn. — Ekspozitura: Dunaj IV., Viktorgasse 4.
 Središče: Zagreb, Nikolićeva ulica št. 3.

STROJI proti takojšnji dostavi:

 1. Žage polnojarmen in krožne žage, oblični stroji za rezanje nastavkov (Dickenhobel), oblični stroji za zarez (Abrecht-Fuge) in oblični stroji za votlo izrezovanje (Kehlhobel), valji za okrožne žage, brusilni stroji.
 2. Stružni stroji, stroji za okroglo struženje (Fräss), skobelniški za kovine (Shaping), stroji za vrtnanje in brzo vrtnanje, skarje, ognjišča za kovače, stroji za obdelovanje pločevin, snovi, pile, stroji za rezanje vijakov.
 3. Posamezne pile v vseh velikostih, različno orodje prvovrstnih tovarn.

Zastopstva v Beogradu, Bukarestu in Sefiji

Popolne TOVARNIŠKE naprave: Tovarne za spirit in rafinerijo, prešanje olja, škrob in drože, konserve, testenine in pohišstvo.

MOTORJI in LOKOMOBILI:

Elektromotorji, agregatorji, stroji, motorji na olje in bencin, lokomobili na paro in bencin, parni stroji, lokomotive za drž. in manjše železnice, vozovi za prevažanje blaga, vodnjaki, mali vagončki za pesek itd.

GRADBENI material:

Nosači, tračnice, ogibalnice, strešna lepenka itd.

Stavbeno podjetje

Tavčar & Svetina

 Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 6
 se priporoča. 1844

Proti griži

zdravniško priporočeno črno dalmatinsko vino

Kuč

se dobi edino v gostilni pri „Dalmatincu“ Sodna ulica št. 4

KOLONIJALNO

Najcenejša dobava na debelo

FRUCTUS

d. d. za promet zem. proizvodov, kolonijalnim in drugim blagom preje

Izidor Scholler-a sin

(ustanovljeno 1883)

 Zagreb, Vlačka ul. 12.
 Telefon 106. Brzjavlj: Fructus.

**SPECERIJSKO
 BLAGO**
M. Kuštrin, Ljubljana — Maribor

Dunajska cesta 20 — Podr. Jurčičeva ul. 9

priporoča pnevmatiko, avto-kolesa ter vsake vrste gumijevih predmetov, izolirane žice za električno napeljavo, golo, bakreno žico, elektrotehnični material po najnižjih cenah.

Telefon št. 470.

Kupimo

dobro ohranjen

parni kotel

(Walzenkessel)

za 5—6000 litrov vsebine. Natančni popis, kje se ga lahko ogleda in zadnjo ceno je poslati na centralo

Dravogradske rafinerije mineralnega olja v Mariboru.

Stiskalnice za sadje

v vseh veličinah nudi

»Orient« prometni biro za robu
 Mitrovanović & Nastić, Vršac.

Brzjavlj: Orient.

Gospodarska banka v Ljubljani.

Vabilo na subskripcijo delnic druge emisije.

Izredni občni zbor Gospodarske banke v Ljubljani, ki se je vršil dne 9. julija 1920 je sklenil v smislu § 7 pravil na predlog upravnega sveta zvišbo delniške glavice

od štirih milijonov na osem milijonov kron

z izdajo nadaljnjih

10.000 (desettisoč) delnic po kron 400.—

nominalne vrednosti. Obenem je občni zbor pooblastil upravni svet, da določi pogoje oddaje ter kurz novih delnic, katere se morajo vsekako polno v gotovini vplačati.

Na podlagi tega pooblastila je sklenil upravni svet razpisati subskripcijo te druge emisije pod sledečimi pogoji:

1. Druga emisija obsega 10.000 (desettisoč) delnic s kron 400.— nominalne vrednosti.
2. Dosadajni delničarji imajo pravo prevzeti (optirati) na dve delnici prve emisije eno delnico druge emisije.
3. Kurz za optiranje delnice znaša kron 450.—, za neoptiranje kron 520.—. Poleg tega se mora plačati za vsako delnico znesek kron 30.— kot prispevek k emisijskim stroškom.
4. Subskripcija se vrši pri blagajni Gospodarske banke v Ljubljani, Dunajska cesta št. 38, I. nadstropje.
5. Subskripcija se začne 27. septembra 1920 in traja do vstevši 16. oktobra 1920.
6. Subskribent mora izkupilo za podpisane delnice in emisijske stroške takoj pri prijavi polno v gotovini vplačati, sicer njegova prijava ne bi prihajala v obzir.
7. Dosadajni delničarji, ki hočejo pri subskripciji uveljaviti opcijsko pravico za delnice druge emisije, morajo pri prijavi predložiti potrdilo o dodelitvi delnic prve emisije.
8. Dodelitev delnic po končani subskripciji si pridržuje popolnoma upravni svet Gospodarske banke.
9. Nove delnice so deležne dividende od 1. januarja 1921 ter so opremljene s kuponom za leto 1921.
10. Vsakemu subskribentu bo izdala Gospodarska banka potrdilo o številu subskribiranih delnic in o celokupnem vplačanem znesku.
11. Po dodelitvi delnic se izroče subskribentom proti vrnitvi potrdil o subskribiranih delnicah začasna potrdila o številu dodeljenih delnic. Subskribentom, katerim se sploh niso mogle dodeliti delnice ali pa ne v znesku svote vplačane ob subskripciji, se vrne 1. novembra 1920 tozadevni znesek oziroma prebitek.
12. Znesek, vplačan za dodeljene delnice, bo Gospodarska banka obrestovala od 1. novembra do 31. decembra 1920 po 3%.
13. Delnice se izroče pozneje proti vrnitvi začasnih potrdil o dodeljenih delnicah.
14. Kolikor znaša izkupilo za novo izdane delnice več kakor njihova nominalna vrednost, pripada v smislu § 7 pravil po odbitku emisijskih stroškov rezervnemu zakladu.

V Ljubljani, dne 14. septembra 1920.

Upravni svet Gospodarske banke v Ljubljani.

V smislu § 16 pravil daje na občnem zboru vsakih pet delnic en glas.